

๗๐๐ . ๗๑๒
๗ 315 ล'
จ. 3

สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในเขตการศึกษา 7

17 พ.ย. 2538

ปริญญานิพนธ์
ของ
ภักดี มีนมนวิทย์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกศิลปศึกษา

กุมภาพันธ์ 2538

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในเขตการศึกษา 7

บทคัดย่อ
ของ
รักดี มีแม่นวิทย์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชา เอกศิลปศึกษา

กุมภาพันธ์ 2538

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในด้านหลักสูตร การสอน สื่อการสอนและห้องปฏิบัติงาน การวัดผลและประเมินผล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตการศึกษา 7 จำนวน 86 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่าสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าความแปรปรวน และการทดสอบค่าคะแนนที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า ครูศิลปศึกษามีสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ในการเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูที่มีความแตกต่างกันในด้านวุฒิ และขนาดโรงเรียน พบว่า มีสภาพการจัดการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

LEARNING AND TEACHING CONDITION OF ART EDUCATION IN HIGH SCHOOLS
IN EDUCATIONAL REGION VII

AN ABSTRACT

BY

PACKDEE MEMANVIT

Presented in artial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Art Education
at Srinakarinwirot University

February 1995

The purpose of this study was to compare the learning and teaching condition of art education in high schools in these aspects: art education curriculum, teaching procedure, teaching aids and measurement and evaluation. The sample of this study consisted of 86 of art teachers in high school in education region VII. The instrument used in this research was questionnaire, created by the researcher. The questionnaire was asking about learning and teaching condition of art education in high schools. The data were analyzed by means, standard deviation and t-test.

It was found that the size of school and the degree or academic status of those teachers are not effect the learning and teaching condition. They are not statistically significantly different.

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกศิลปศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการ

,..... ประธาน
(อาจารย์พดทิ ศุภเศรษฐศิริ)
,..... กรรมการ
(อาจารย์สุภาพร ณะชานนท์)

คณะกรรมการสอบ

,..... ประธาน
(อาจารย์พดทิ ศุภเศรษฐศิริ)
,..... กรรมการ
(อาจารย์สุภาพร ณะชานนท์)
,..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกศิลปศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

,..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร.ศิริยุภา พูลสุวรรณ)

วันที่ ๑๐ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์ช่วยเหลืออย่างดีจาก
อาจารย์พฤทธิ ศุภเศรษฐศิริ ประธาน อาจารย์สุภาพร ณะชานนท์ กรรมการ
และผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ กรรมการสอบ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ
เป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ ดร. ศักดิ์สิทธิ์ จิตติยาสุวรรณ ดร. กานดา นาคเวช ดร. สุภัทตร์
พิบูลย์ ดร. ชาณณรงค์ พรุ่งโรจน์ และอาจารย์สนั่น หลอดแก้วทองแดง ที่กรุณาให้คำแนะนำ
ตรวจสอบแบบสอบถาม

คุณความดีและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอกราบมอบแต่มารดา
ผู้มีพระคุณ

ภักดี มีมนวิทย์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
คานิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
ความหมายและความสำคัญของศิลปศึกษา	8
คุณสมบัติของครูศิลปศึกษา	12
การเรียนการสอนศิลปศึกษา	15
หลักสูตร	16
การสอน	27
สื่อการสอนและห้องปฏิบัติการ	36
การวัดผลและประเมินผล	40
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	45
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	49
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	49
การสร้างเครื่องมือ	51
การเก็บรวบรวมข้อมูล	52

บทที่	หน้า
การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล	52
สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล	53
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	55
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	55
5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	82
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	82
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	82
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	82
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	83
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	83
อภิปรายผล	85
ข้อเสนอแนะ	92
ข้อเสนอแนะการวิจัยต่อไป	92
บรรณานุกรม	94
ภาคผนวก	101
ประวัติย่อของผู้วิจัย	109

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวนโรงเรียนที่เปิดทำการสอนวิชาศิลปศึกษาและจำนวนครูผู้สอน ศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 7	50
2 แสดงจำนวนครูผู้สอนศิลปศึกษา จำแนกตามขนาดของโรงเรียนและจำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง	51
3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการจัดการเรียนการสอนของครู ศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 7	55
4 เปรียบเทียบความแตกต่างสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาที่มีวุฒิ ศิลปศึกษากับครูที่ไม่มีวุฒิศิลปศึกษา	64
5 เปรียบเทียบความแตกต่างสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาที่ ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่กับครูศิลปศึกษาที่ทำการสอนอยู่ใน โรงเรียนขนาดกลาง	72

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สภาพสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เทคโนโลยี และการหลั่งไหลเข้ามาของอารยธรรมจากภายนอกประเทศ ในสภาพเช่นนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาบุคคลในสังคมให้มีความสามารถในการรู้จักตนเอง รู้จักชีวิตและสังคม ปรับปรุงตนเองให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข รวมทั้งสามารถพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาบุคคลและนำมาซึ่งความก้าวหน้าในแนวทางอันพึงประสงค์ ซึ่งการศึกษาของชาติจะเจริญก้าวหน้าไปตามจุดประสงค์ได้นั้น นอกจากจะต้องมีหลักสูตรที่ดี สามารถสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้แล้ว ผู้ที่จะนำหลักสูตรไปใช้คือครู นับว่ามีความสำคัญยิ่ง ทั้งนี้เพราะหลักสูตรจะไม่สัมฤทธิ์ผล ถ้าปราศจากการสอนของครู ในทางปฏิบัติครูจึงเป็นส่วนสำคัญที่สุดที่จะทำให้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผล ขึ้นได้ ดังนั้นครูจะต้องมีคุณสมบัติและสมรรถภาพที่ดี มีความรู้ความสามารถในการสอน ทั้งทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดี นอกจากนี้จะต้องมีความอดทน หนักแน่น เพราะผู้ที่จบการศึกษามาแล้ว เมื่อมาประกอบอาชีพครู/ มักจะประสบกับปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาค่าครองชีพ ปัญหาทางด้านการบริหาร ปัญหาทางด้านวิชาการ ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการสอนของครู ถ้าครูขาดกำลังใจ ไม่อดทน ไม่ใส่ใจในการสอน ก็จะทำให้มาตรฐานของผู้เรียนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของชาติไม่ดีขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน

ครูศิลปศึกษา นับว่ามีบทบาทสำคัญมากที่จะสร้างเสริมบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยอันดีงามให้แก่ผู้เรียน ทั้งนี้เพราะการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา สามารถที่จะส่งเสริมให้

ผู้เรียนได้มีการแสดงออกได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ มีสุนทรียภาพ มีความปรารถนา
 ละเอียดอ่อน และยังเสริมสร้างลักษณะนิสัยการทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี จากการ
 เล็งเห็นว่าวิชาศิลปศึกษาจะสามารถก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สำคัญหลายประการ กระทรวง
 ศึกษาธิการ จึงจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในหลักสูตรการศึกษาในระดับต่าง ๆ
 สำหรับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2533)
 วิชาศิลปศึกษาจัดไว้ในกลุ่มวิชาเลือกเสรี ซึ่งหลักการของหลักสูตร (กระทรวงศึกษาธิการ .
 2533 : 22) ระบุว่า ผู้เรียนทุกคนจะต้องมีการกำหนดรายวิชาเลือกเสรีที่จะเรียนอย่าง
 มีเป้าหมาย โดยคำนึงถึงความถนัด ความสนใจ และความสามารถ รวมทั้งคำนึงถึงอนาคต
 จะมุ่งไปประกอบอาชีพใด การเรียนจึงเป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้านที่สามารถ
 จะนำไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ การเรียนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจึงมี
 ลักษณะที่ต่างไปจากแนวการเรียนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้เพราะถือว่า
 ผู้เรียนได้ผ่านการสำรวจและค้นพบแล้วว่า ตนเองมีความถนัด ความสนใจ และมีความ
 สามารถด้านใด รวมทั้งสามารถมองเห็นแนวโน้มของตัวเองว่าควรจะไปในทิศทางใด

จากหลักการดังกล่าว การจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
 จึงนับว่ามีความสำคัญยิ่งในอันที่จะเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้านให้แก่ผู้เรียน ถือเป็น
 ขั้นการเตรียมตัวผู้เรียนที่สำคัญ สำหรับวิชาศิลปศึกษานั้นมีจุดประสงค์เพื่อที่จะให้ผู้เรียนมี
 ความรู้ความเข้าใจด้านศิลปะ มีทักษะในการแสดงออกอย่างเสรีโดยอาศัยศิลปะ เป็นสื่อ
 เห็นคุณค่าของศิลปะ มีความนิยมชมชื่นในศิลปวัฒนธรรมไทยและสากล สามารถนำความรู้
 ความถนัดทางศิลปะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปะ
 (กระทรวงศึกษาธิการ . 2533 : 90)

การจัดการเรียนการสอนจะต้องดำเนินตามแนวจุดประสงค์ของหลักสูตร ครู
 ศิลปศึกษาจะต้องกำหนดจุดประสงค์และความคิดรวบยอดในแต่ละกิจกรรม และเลือกใช้วิธี
 สอน สื่อการสอน การประเมินผล ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและวุฒิภาวะของผู้เรียน เพื่อให้
 การเรียนการสอนมุ่งตรงไปยังเป้าหมายสุดท้ายของการเรียนรู้ ครูศิลปศึกษาจึงต้องมีความ
 เข้าใจในหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และแนวดำเนินการของหลักสูตรเป็นอย่างดี

นอกจากนี้แล้วจะต้องมีความเข้าใจในแนวคิดและหลักการทางศิลปศึกษา รู้จักค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ ให้เท่าทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ แต่จากการศึกษาเอกสารรายงานวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษายังมีปัญหามาก กล่าวคือ จากการสำรวจโรงเรียนมัธยมศึกษามากกว่า 1,800 โรงเรียน พบว่า ครูที่จบทางสาขาศิลปศึกษาเฉลี่ยเพียงร้อยละ 40 เท่านั้น (สังคม ทองมี. 2530 : 23) ทั้งนี้ครูที่ไม่ได้ศึกษาทางศิลปศึกษา จะขาดความรู้พื้นฐานทางศิลปศึกษาและไม่สามารถจัดกิจกรรมในชั้นเรียนให้สอดคล้องกับพัฒนาการของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม (วัชรินทร์ ฐิตอดิสัย. 2530 : 76) ในด้านเนื้อหาวิชานั้น จากผลการประชุมของอนุกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรกลุ่มวิชาศิลปศึกษาและศิลปกรรม พบว่า เนื้อหาของวิชายากและกว้างเกินไป มีเนื้อหาซ้ำซ้อนกัน ควรปรับปรุงคำอธิบายรายวิชา (กรมวิชาการ. 2530 : 32) และจากรายงานติดตามผลการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ผลของการศึกษา พบว่า สาเหตุที่ทำให้หลักสูตรไม่บรรลุวัตถุประสงค์คือ ครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ขาดการหาความรู้เพิ่มเติม ไม่ปรับปรุงวิธีสอนให้ทันสมัย ขาดการใช้เทคนิคการสอนใหม่ ๆ ไม่ใช้อุปกรณ์การสอน สอนไม่เต็มหลักสูตร และขาดการติดตามผลงาน (กรมสามัญศึกษา. 2528 : 6 - 7) ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อสภาพการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาทั้งสิ้น

การจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 7 พบว่า มีสภาพปัญหาเช่นเดียวกัน จากผลการวิจัยของ รจนา เกรียงไกร (2528 : บทคัดย่อ) พบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 7 มีปัญหาด้านต่าง ๆ เรียงจากมากไปน้อยดังนี้คือ ด้านอาคารสถานที่ สื่อการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล และบุคลากร ตามลำดับ นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ วัชัย สุขสวัสดิ์ ฝ่ายศึกษานิเทศวิชาศิลปศึกษา เขตการศึกษา 7 สรุปได้ว่า ครูศิลปศึกษาในระดับมัศึกษามีสภาพปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2533 การจัดการเรียนที่เน้นกระบวนการ การใช้สื่อการสอน

และห้องปฏิบัติการ การวัดผลและประเมินผลทางด้านศิลปศึกษา (2535 : จากการสัมภาษณ์) จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ จึงมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงสภาพที่เป็นอยู่ในการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 7 เพื่อที่จะได้ข้อมูลอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 7 ในด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - 1.1 ด้านหลักสูตร
 - 1.2 ด้านการสอน
 - 1.3 ด้านสื่อการสอนและห้องปฏิบัติการ
 - 1.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูที่มีวุฒิศิลปศึกษากับครูที่ไม่มีวุฒิศิลปศึกษา
3. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดกลางกับครูที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเป็นข้อมูลแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาสามารถนำไปประกอบการพิจารณา เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนต่อไป
2. เพื่อเป็นข้อมูลแก่ศึกษานิเทศในการพิจารณาทำการนิเทศครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 7 มี 8 จังหวัด คือ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดตาก จังหวัดสุโขทัย จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดพิจิตร จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดอุตรดิตถ์

1.2 กลุ่มตัวอย่างจากจำนวนครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตการศึกษา 7 โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของครูศิลปศึกษา โดยจำแนกได้ดังนี้

2.1.1 วุฒิของครู

2.1.1.1 ครูที่มีวุฒิต่างศิลปศึกษา

2.1.1.2 ครูที่ไม่มีวุฒิต่างศิลปศึกษา

2.1.2 ขนาดของโรงเรียน

2.1.2.1 โรงเรียนขนาดกลาง

2.1.2.2 โรงเรียนขนาดใหญ่

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการจัดสอนของครูศิลปศึกษาในด้านต่าง ๆ

ดังนี้

2.2.1 ด้านหลักสูตร

2.2.2 ด้านการสอน

2.2.3 ด้านสื่อการสอนและห้องปฏิบัติงาน

2.2.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล

คานิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพการจัดการเรียนการสอน หมายถึง สถานการณ์ที่ครูศิลปศึกษาประสบในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการสอน ด้านสื่อการสอนและห้องปฏิบัติการ ด้านการวัดผลและประเมินผล

1.1 ด้านหลักสูตร หมายถึง ทักษะและความเข้าใจของครูผู้สอนศิลปศึกษาที่มีต่อหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา ได้แก่ ความเข้าใจในจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา และเนื้อหาวิชาในหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา รวมทั้งทักษะของครูที่มีต่อหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา

1.2 ด้านการสอน หมายถึง สภาพเกี่ยวกับการสอนของครูศิลปศึกษา ได้แก่ ความสามารถในการใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ การจัดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียน และการใช้แหล่งวิทยาการในห้องเรียน

1.3 ด้านสื่อการสอนและห้องปฏิบัติการ หมายถึง สภาพเกี่ยวกับสื่อการสอนและห้องปฏิบัติการ ได้แก่ ความเพียงพอของสื่อและห้องปฏิบัติการ การรู้จักผลิตและเลือกใช้สื่อการสอนที่ตรงกับเนื้อหาที่สอน ได้รับความสนใจ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เหมาะสมกับวุฒิภาวะของนักเรียน คำนึงถึงเวลาและการลงทุนอย่างประหยัด รู้จักใช้วัสดุในห้องเรียน

1.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล หมายถึง สภาพเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผล เพื่อตรวจสอบว่าการเรียนการสอนเป็นไปตามจุดประสงค์หรือไม่

2. ครูศิลปศึกษา หมายถึง ครูที่ทำการสอนในกลุ่มวิชาศิลปศึกษา ซึ่งเป็นวิชาเลือกในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

3. เขตการศึกษา 7 หมายถึง เขตที่รวมหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินการศึกษาตามภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม จังหวัดที่รวมอยู่ในเขตการศึกษา 7 มี 8 จังหวัดคือ จังหวัดนครสวรรค์ กำแพงเพชร ตาก สุโขทัย เพชรบูรณ์ พิจิตร พิษณุโลก และอุตรดิตถ์

4. วุฒิ หมายถึง ระดับการศึกษาของครูที่สอนวิชาศิลปศึกษา แบ่งออกเป็น 2

กลุ่ม คือ

4.1 วุฒิต่างศิลปศึกษา หมายถึง วุฒิที่เรียนมาทางด้านศิลปศึกษา

4.2 ไม่มีวุฒิต่างศิลปศึกษา ได้แก่ วุฒิอื่น ๆ ที่ไม่ได้เรียนทางด้านศิลปศึกษา

5. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง การแบ่งขนาดของโรงเรียนโดยใช้เกณฑ์
มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา พ.ศ.2521 เป็นเกณฑ์ uly แบ่งออกได้
ดังนี้

5.1 โรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียน 500 - 1,500 คน

5.2 โรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียน 1,500 คนขึ้นไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้วิจัยจำแนกออกเป็น 4 ตอน

ดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของศิลปศึกษา
2. คุณสมบัติของครูศิลปศึกษา
3. การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา
 - 3.1 หลักสูตร
 - 3.2 การสอน
 - 3.3 สื่อการสอนและห้องปฏิบัติการ
 - 3.4 การวัดผลและประเมินผล
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายและความสำคัญของศิลปศึกษา

ความหมายของศิลปศึกษา

คำว่า "ศิลปศึกษา" ได้มีนักการศึกษาและนักวิชาการทางศิลปศึกษา ได้ให้ความคิดเห็นและทำให้คำนิยามไว้หลายประการดังนี้

อารี สุทธิพันธุ์ (2530 : 16) กล่าวถึงศิลปศึกษาว่า ศิลปศึกษานั้นเป็นคำใช้เรียกกระบวนการจัดการเรียนการสอนทางศิลปะให้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ภายใต้ระบบการศึกษาคล้ายกับวิชาสามัญวิชาหนึ่ง โดยส่งเสริมให้นักเรียนมีความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ มีความชื่นชมในผลงานศิลปกรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ และ

มีความสำคัญในความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบศิลปะที่นำมาประยุกต์ใช้สำหรับสังคมปัจจุบัน โดยไม่คาดหวังที่จะให้นักเรียนเป็นศิลปินแต่อย่างใด และเป็นการจัดการศึกษาทางด้านศิลปะให้สำหรับนักเรียนทุกคนด้วย

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529 : 111) ได้กล่าวถึงความหมายของศิลปศึกษาว่า เป็น การให้การศึกษาศิลปะกับเด็ก โดยการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมกับ วุฒิภาวะของผู้เรียน ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศิลปินิสัยและผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และ ความคิดที่ดีต่อศิลปะ

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 40) ได้กล่าวถึงศิลปศึกษาว่า หมายถึง การจัด การศึกษาทางศิลปะให้แก่เยาวชน ซึ่งจะต้องมีความสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนการสอน และหลักจิตวิทยาในการเรียนการสอนไปพร้อมกัน

สงวน รอดบุญ (2524 : 28) ได้กล่าวไว้ว่า ศิลปศึกษาเป็นศาสตร์แขนงหนึ่ง ที่ว่าด้วยเรื่องราวของ "มิติทางศิลปะ" ซึ่งจะช่วยให้ผู้ศึกษามีความเข้าใจในคุณค่าของ สุนทรียภาพและพุทธิปัญญาของมนุษย์แต่ละยุคแต่ละสมัย รู้คุณค่าของความผูกพันระหว่างชีวิต กับศิลปะ และบังเกิดค่านิยมต่อศิลปวัฒนธรรมของชาติ รู้จักนำเอาศิลปะมาประยุกต์ให้ชีวิต มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เลิศ อำนันทะ (2523 : 216) ได้กล่าวไว้ว่า ศิลปศึกษาหมายถึง วิชาที่จัด การเรียนการสอนขึ้นในโรงเรียนและสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เด็กทุกเพศทุกวัยและทุก ระดับความสามารถได้มีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระเสรีทางความคิดสร้างสรรค์ ความคิด จินตนาการตามความสนใจและความถนัดธรรมชาติของแต่ละคน

จากความคิดเห็นและการให้คำนิยามของนักการศึกษาและนักวิชาการทางศิลปศึกษา ดังกล่าว จึงพอสรุปได้ว่า ศิลปศึกษา หมายถึง การให้การศึกษาศิลปะแก่ผู้เรียน โดยการจัด การเรียนการสอน เพื่อสร้างเสริมให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่ดี มีความ เป็นมนุษย์ อย่างสมบูรณ์

ความสำคัญของวิชาศิลปะศึกษา

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2527 : 37) กล่าวถึงวิชาศิลปะศึกษาว่า มีความสำคัญต่อผู้เรียนในแง่ของการส่งเสริมพัฒนาการ คือ การส่งเสริมความเจริญงอกงามของเด็ก ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ ชลอ พงษ์สามารถ (2524 : 26) ที่กล่าวว่า การเรียนศิลปะศึกษาจะปลูกฝังรสนิยมที่ดีแก่บุคคล เพื่อความสมบูรณ์แก่ชีวิต มีความมั่นใจ สามารถเข้ากับสังคมได้อย่างดี ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เมื่อปลูกฝังรสนิยมที่ดีตั้งแต่เริ่มแรกจะทำให้บุคคลเกิดสุนทรียภาพและเข้าใจความงามในทุกด้าน เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และเมื่อมีความซาบซึ้ง จะทำให้เกิดความรู้สึกด้านอนุรักษ์ของที่เป็นวัฒนธรรม มรดกเก่าแก่ของชาติเกี่ยวกับการฝึกฝนให้เกิดทักษะ ควรให้นักเรียนได้ปฏิบัติงานหรือทำกิจกรรมให้มากก็จะประสบผล และอำนาจ เป็นสบาย (ม.ป.ป. : 81) กล่าวถึงวิชาศิลปะศึกษาว่า สามารถสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น พฤติกรรมที่รักอิสระภาพ รักความคิด สร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีสำนึกที่ดีต่อธรรมชาติ สังคม สิ่งแวดล้อมตั้งแต่บ้าน โรงเรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ วิชาศิลปะศึกษาสามารถจัดกิจกรรมสนองเป้าหมายดังกล่าวควบคู่กับวิชาอื่นได้ ส่วนเลิศ อำนันทนะ (2523 : 93) มีความเห็นในตนเอง เดียวกันว่า คุณค่าที่แท้จริงของวิชาศิลปะศึกษาก็คือ การพัฒนาบุคลิกภาพและสังคมของเด็กทุกเพศทุกวัย เพราะว่าคนย่อมเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่สุด สำหรับการพัฒนาประเทศชาติที่สำคัญที่สุด สำหรับการพัฒนาประเทศชาติทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

นอกจากนี้ ทายเลอร์ (ประเทศ สุขสถิตย์. 2535 : 36 - 37 ; อ้างอิงมาจาก Tyer. 2529 : 46 - 47) กล่าวถึงความสำคัญของวิชาศิลปะศึกษาว่า เป็นวิชาหนึ่งที่มีบทบาทอย่างมากในด้านความรู้สามัญ และสมควรที่จะได้รับการบรรจุไว้ในจุดประสงค์ของการศึกษา โดยในรายงานดังกล่าวได้เสนอแนะความสำคัญของวิชาศิลปะศึกษาไว้ 5 ประการสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. วิชาศิลปะช่วยขยายขอบเขตการรับรู้ของผู้เรียน ศิลปะช่วยให้คนเราสามารถมองสิ่งต่าง ๆ ได้ชัดเจนขึ้น เพราะเป็นการมองด้วยสายตาของศิลปิน และการที่จะมีการรับรู้เช่นนั้น ไม่อาจจะได้มาโดยวิธีอื่น

2. ศิลปะสามารถทำให้ความคิดและความรู้สึกกระฉ่างออกมาได้โดยอาศัยสื่ออย่างอื่นเพิ่มเติมนอกเหนือจากคำพูด จะเห็นได้ว่า มีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่สามารถแสดงออกทางด้านศิลปะได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการเขียนหรือการพูด ซึ่งในเรื่องนี้ถือได้ว่าเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของศิลปะที่มีต่อการศึกษา

3. ศิลปะช่วยทำให้คนมีความสมบูรณ์ขึ้น เนื่องจากงานศิลปะมีผลต่อการผ่อนคลายความเครียดต่าง ๆ ทางอารมณ์ โดยอาศัยการแสดงออกทางสัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้แก่ การผลิตงานศิลปะในสตูดิโอและในร้าน และการแสดงออกทางการเต้นรำและทางดนตรี ซึ่งการแสดงออกต่าง ๆ เหล่านี้ถือว่า เป็นการให้แต่ละบุคคลแสดงออกอย่างอิสระ เป็นการผ่อนคลายความเครียดของคนเราได้ และที่สำคัญคือ เป็นการช่วยทำให้เยาวชนบางคนมีความเป็นคนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. ศิลปะช่วยพัฒนาความสนใจและค่านิยมต่าง ๆ ของเยาวชนได้ เป็นที่ยอมรับกันว่า ค่านิยมในเรื่องความดีความงามนั้นมีส่วนสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ ทั้งในแง่ความสนใจในคุณภาพและการแสดงออก ซึ่งค่านิยมต่าง ๆ ที่มีคุณประโยชน์ต่อชีวิต ซึ่งเป็นค่านิยมประเภทเดียวกับค่านิยมสูงสุดที่ชีวิตพึงมี ดังนั้นการแสดงออกทางศิลปะในรูปต่าง ๆ ถือว่าเป็นพื้นฐานที่จะเอื้ออำนวยให้เยาวชนเกิดความสนใจในสิ่งเหล่านี้ และช่วยพัฒนาความเข้าใจในศิลปะและความปรารถนาที่จะให้เกิดค่านิยมที่ดีต่อศิลปะนั้น

5. วิชาศิลปะเป็นวิชาที่ช่วยพัฒนาความสามารถทางเทคนิคได้ นั่นคือ กระบวนการที่จะเกิดทักษะในการระบายสี การวาดภาพ หรือการเล่นดนตรี และศิลปะประเภทอื่น ๆ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีความหมายและมีความสำคัญต่อนักเรียนศิลปะทั้งสิ้น

จากความคิดเห็นของนักการศึกษาและนักวิชาการทางศิลปะศึกษาดังกล่าว จึงพอสรุปได้ว่า วิชาศิลปะศึกษามีบทบาทสำคัญมากต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่

สำคัญหลายประการ ซึ่งการเรียนรู้เหล่านั้นจะพัฒนาให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่ดีงาม ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ และด้านสังคม

คุณสมบัติของครูศิลปศึกษา

ครูศิลปศึกษานับว่ามีบทบาทสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาบรรลุผลตามความมุ่งหมาย ครูศิลปศึกษาจำเป็นต้องมีคุณสมบัติที่ดี ซึ่งนอกจากจะต้องมีคุณสมบัติของครูทั่วไปแล้วนั้น นักวิชาการทางศิลปศึกษายังได้กล่าวถึงคุณสมบัติของครูศิลปศึกษาไว้ดังนี้ (อารี สุทธิพันธุ์, 2535 : 142) สำหรับครูผู้สอนวิชาศิลปะนั้น มีความเห็นว่าการนอกจากจะมีสิทธิเสรีภาพเหมือนกับครูผู้สอนวิชาอื่น ๆ แล้ว ควรจะต้องมีบุคลิกภาพโดยเฉพาะดังต่อไปนี้

1. มีความรู้และความสามารถในการวิชาศิลปะที่มองเห็นโดยตรง เช่น ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของศิลปะ ธรรมชาติของนักเรียน กระบวนการสร้างสรรค์ การจัดชั้นเรียน การประเมินผล และการส่งเสริมนักเรียนโดยจัดแสดงผลงาน
2. มีความรู้สีก่อนคลายอารมณ์ รู้จักร่วมงานกับคนอื่น
3. มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ รู้จักแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ รู้จักปรับปรุงของเดิม

บุคลิกภาพข้อที่ 3 นี้ มีความเห็นว่า ครูศิลปะทุกคนควรจะต้องคิดให้มาก เพราะหากสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ โดยหวังที่จะให้นักเรียนเจริญงอกงามแล้ว เพื่อนร่วมงานทั้งที่เป็นครูและไม่ใช่วรรู้ด้วยกันเขาคิดอย่างไรหรือหากจะปรับปรุงของเดิม เราแน่ใจหรือว่าเราได้แบบแผนที่ดีกว่าของเดิมหรือเราได้เฉพาะชี้เข้าของอดีตไม่ได้แปลว่าของอดีต

4. มีความสามารถปรับปรุงพฤติกรรม เช่น การแต่งตัว กิริยามารยาท
- นอกจากนี้ครูศิลปศึกษาจะต้องมีความเข้าใจศิลปะในหัวข้อต่าง ๆ ต่อไปนี้
1. ธรรมชาติของศิลปะและความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปศึกษา
 2. สภาพแวดล้อมและภาวะของสังคมที่มีบทบาทต่อศิลปะ

3. ความแตกต่างระหว่างบุคคลในทางศิลปะ
4. จิตวิทยาและกระบวนการเรียนรู้
5. พัฒนาการทางด้านการแสดงออกและการรับรู้ในวัยต่าง ๆ
6. กระบวนการสร้างสรรค์และประสบการณ์ทางศิลปะ
7. ทฤษฎีศิลปะ ดั้งเดิมและดัดแปลง และ เทคนิคการเขียน
8. การสร้างหลักสูตรทางศิลปะในระดับต่าง ๆ และขอบข่ายของกิจกรรม
9. การจัดห้องเรียนศิลปะ การเลือกวัสดุอุปกรณ์การเรียน
10. การออกแบบ การทำอุปกรณ์การสอน
11. การนิเทศศิลปศึกษา
12. การประเมินผล (อารี สุทธิพันธุ์. 2535 : 68)

วิรุณ ตั้งเจริญ (2527 : 69 - 70) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูศิลปศึกษาไว้ดังนี้

1. มีความรู้ความสามารถและความคิดในเชิงศิลปะอย่างเข้มข้น เพื่อหลีกเลี่ยงการเป็นนักฉายโรคทางหรือนักตีกันประจำหัวโหม่ง

2. มีความรู้ความเข้าใจจนมีผลมาสู่การปฏิบัติในทางกระบวนการศึกษาจิตวิทยาปรัชญาและอุดมการณ์ทางการศึกษา เพื่อประโยชน์ไปสู่ระบบการศึกษาที่แตกต่างไปจากการเอาช่างฝีมือ ศิลปิน หรือนักเทศน์ที่ขาดการเรียนรู้ระบบการศึกษามาสอนศิลปะ

3. มีลักษณะนิสัยที่ดีให้สอดคล้องกับลักษณะวิชาศิลปศึกษา เช่น ความเป็นคนใจกว้าง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นผู้แสวงหาความรู้รอบตัว มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นนักมนุษยธรรม ฯลฯ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2528 : 10) กล่าวว่า ครูผู้สอนศิลปศึกษานั้นจะต้องรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเองว่า ตนเองเป็นครูสอนศิลปศึกษาไม่ใช่ศิลปิน การที่จะสอนศิลปะได้ดีครูจะต้องมีความรู้ทางด้านศิลปะและมีทักษะเช่นเดียวกัน แต่เพิ่มเติมว่า ควรเป็นผู้ที่เข้าใจความมุ่งหมายของการให้การศึกษาและบทบาทของศิลปศึกษาที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ควรชวนขยายหาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องแนวทางการสอนศิลปศึกษา

และความรู้ทางศิลปศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องที่จำเป็นต้องใช้สำหรับการสอนศิลปศึกษา ควรรู้จักการวางแผนการสอน ปรับปรุงแผนการสอนให้เข้ากับสภาพท้องถิ่นหรือเหตุการณ์ปัจจุบัน จัดกิจกรรมได้เหมาะสม สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิด อภิปราย วิจารณ์อย่างมีเหตุผล ประเมินผลด้วยความยุติธรรม และจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะของนักเรียนอยู่เสมอ

วินัย โรสมติ (2528 : 15) กล่าวว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปศึกษาควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในวิชาการทางศิลปะเป็นอย่างดี โดยการค้นคว้าวิจัย เขียนตำรา และเอกสารประกอบการสอนที่เกี่ยวข้องกับศิลปศึกษาอยู่เสมอ ตลอดจนการเข้าร่วมเป็นสมาชิกสมาคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศิลปศึกษา ติดตามความเคลื่อนไหวในวงการศิลปะเพื่อพัฒนาวิชาการทางศิลปศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

ชลอ พงษ์สามารถ (2526 : 90) กล่าวว่า ครูสอนศิลปศึกษาควรเป็นคนที่มีความสามารถในการสอนและการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ผลงานจะเป็นที่ยอมรับและประทับใจ เพราะครูศิลปศึกษามักได้รับมอบหมายงานจากผู้บริหารให้ทำเสมอ ดังนั้นครูสอนศิลปศึกษาต้องไม่เป็นผู้เฉื่อย ต้องกระตือรือร้นในการหาความรู้เพิ่มเติม หูตากว้างทันสมัย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ยอมรับศิลปวิทยาการใหม่ ๆ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

ประสงค์ พวงดอกไม้ (ม.ป.ป. : 9) กล่าวว่า ครูศิลปศึกษาควรปรับปรุงความรู้ของตน ด้วยการศึกษาค้นคว้า ค้นคว้าต่อความเคลื่อนไหวทางวิชาการ ติดตามความเคลื่อนไหวข่าวที่เกี่ยวข้องกับศิลปะทุกด้าน หาโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูในสายวิชาอื่น ๆ บ้าง ชักถามและเสนอความคิดเห็น แลกเปลี่ยนปรึกษาข้อปัญหาเกี่ยวกับศึกษานิเทศก์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการปรับปรุงวิทยฐานะ ครูศิลปศึกษาควรได้รับโอกาสที่จะเข้ารับการอบรม ประชุมสัมมนาทางวิชาการ หรือศึกษาต่อ

เดชา นุชดอนไผ่ (2527 : 43) กล่าวว่า บุคลิกภาพครูศิลปศึกษาควรมีลักษณะดังนี้คือ มีความใจเย็น สุขุม รอบคอบ แต่งกายสุภาพ พูดจาชัดเจน ยิ้มแย้มแจ่มใส ขยันอดทนในการปฏิบัติงาน ตรงต่อเวลา มีมนุษยสัมพันธ์ มีจรรยาบรรณอาชีพ

จากความคิดเห็นของนักวิชาการศิลปศึกษาดังกล่าว จึงพอสรุปได้ว่า คุณสมบัติของครูศิลปศึกษาจะต้องมีความรู้ความสามารถในวิชาศิลปศึกษาและกระบวนการทางการศึกษา ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ และมีจรรยาบรรณในอาชีพครู

การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา

การเรียนการสอนศิลปะในอดีต ผู้สอนจะสอนวิชาที่ตนถนัด วิธีสอนของครูแต่ละคนก็จะแตกต่างกันไป ต้องการให้ศิษย์ได้เรียนรู้วิธีการอย่างที่เราบอกให้เป็นอันเสร็จสิ้น ไม่คำนึงถึงวิธีในการถ่ายทอดความรู้ หลักหรือทฤษฎีการเรียนรู้ใด ๆ (วินัย โรสมดี. 2528 : 112) หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรวิชาศิลปะใหม่ การเรียนการสอนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในช่วงนี้มีหนังสือแบบเรียนเกี่ยวกับการวาดเขียนหลายเล่ม ซึ่งเน้นทัศนคติและความรู้ทางด้านการวาด เขียนภาพ ช่วงนี้ถือว่าเป็นช่วงของการตื่นตัวทางศิลปศึกษา ต่อจากนั้นหลักสูตรการศึกษาก็เปลี่ยนแปลงปรับปรุงต่อไปอีก จนถึงการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในช่วงปี พ.ศ. 2503 ซึ่งในช่วงนี้อิทธิพลจากศิลปะตะวันตก โดยเฉพาะศิลปะนามธรรมเข้ามามีบทบาทสำคัญกับศิลปศึกษามากขึ้น (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2527 : 11 - 12) ต่อมานับตั้งแต่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เป็นต้นมา กรมวิชาการได้ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรดังกล่าวเป็นระยะ ๆ ต่อเนื่องกันมา กอปรกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้นและรวดเร็ว กรมวิชาการจึงเห็นความจำเป็นต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ขึ้น (กรมวิชาการ. ม.ป.ป. : 1 - 4)

หลักสูตร

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง 2533) ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างให้ยืดหยุ่น สามารถนำไปใช้ได้ในพื้นที่ต่าง ๆ ตามนโยบายและเป้าหมายของการพัฒนาและความต้องการของท้องถิ่น ลดหน่วยการเรียนรู้วิชาบังคับให้เหลือน้อยลงและเพิ่มการเรียนรู้เลือกเสรีให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเลือกรายวิชาต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ตามความถนัดและสนใจ ส่งเสริมการเรียนรู้การสอนที่เน้นกระบวนการเพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง อันจะนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความรู้ มีคุณธรรม และมีทักษะเฉพาะด้านตามศักยภาพอย่างเพียงพอ ที่จะเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพในอนาคตและสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามความรู้ ความสามารถ และบทบาทหน้าที่ของตนด้วยแนวทางและวิธีการใหม่ ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2534 : คำนำ) ซึ่งมีรายละเอียดของหลักสูตรดังนี้

หลักการ

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย มีหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะเฉพาะด้านที่สามารถนำไปประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม
2. เป็นการศึกษาที่สนองต่อการพัฒนาอาชีพในท้องถิ่น หรือการศึกษาต่อ
3. เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมการนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ท้องถิ่น และประเทศชาติ

จุดมุ่งหมาย

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต และให้สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนได้พัฒนาเชาวน์ปัญญา มีความรู้ และทักษะเฉพาะด้านตามศักยภาพ เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพร่วมพัฒนาสังคมด้วยแนวทางและวิธีการใหม่ ๆ และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

โครงสร้าง

1. วิชาบังคับ จำนวน 30 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ วิชาบังคับแกนจำนวน 15 หน่วยการเรียนรู้ และวิชาบังคับเลือกจำนวน 15 หน่วยการเรียนรู้

2. วิชาเลือกเสรี เลือกเรียนอย่างน้อย 45 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือกเรียนจากรายวิชาในกลุ่มวิชาต่าง ๆ สำหรับกลุ่มวิชาศิลปะนั้น มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มวิชาศิลปะ

จุดประสงค์

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านศิลปะ
2. เพื่อให้มีทักษะในการแสดงออกอย่างเสรี โดยอาศัยศิลปะเป็นสื่อ
3. เพื่อให้เห็นคุณค่าของศิลปะ มีความนิยมชมชื่นในศิลปวัฒนธรรมไทยและสากล มีนิสัยที่ดีในการทำงาน
4. เพื่อพัฒนาความรู้และความถนัดทางศิลปะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปะ

โครงสร้าง

วิชาเลือกเสรี

สำหรับวิชาศิลปะ แบ่งออกได้เป็นกลุ่มรายวิชาต่าง ๆ ดังนี้ ศิลปะนิยม 1, 2 การออกแบบ 1, 2 จิตรกรรม 1, 2, 3, 4 การพิมพ์ภาพ 1, 2, 3, 4 ประติมากรรม 1, 2 การแกะสลัก 1, 2 ศิลปะพื้นบ้าน 1, 2 ศิลปะไทย 1, 2, 3, 4 ศิลปะประดิษฐ์ 1, 2 ศิลปะการตกแต่ง 1, 2, 3, 4 ศิลปะกับการแต่งกาย 1, 2 เครื่องดิน เครื่องไม้ เครื่องโลหะรูปพรรณ 1, 2 เครื่องถักทอและย้อมสี เครื่องจักสาน เครื่องรัก เครื่องหนัง และเครื่องเปลือกหอย โดยแต่ละรายวิชาใช้เวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์และแต่ละรายวิชา มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละรายวิชาจะมีคำอธิบายรายวิชากำหนดไว้ดังนี้

คำอธิบายรายวิชา

ศ 011 ศิลปะนิยม 1

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจิตรศิลป์และประยุกตศิลป์ในเรื่อง บ่อเกิดศิลปะ ศิลปะกับธรรมชาติ ศิลปะกับวัฒนธรรม ศิลปะกับชีวิตประจำวัน ศิลปะเพื่อศิลปะ ศิลปะเพื่อสังคม และการแสดงออกทางศิลปะ เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า และนำศิลปะไปประยุกต์กับชีวิตจริงได้

ศ 012 ศิลปะนิยม 2

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาทัศนศิลป์ในเรื่อง ศิลปะตะวันออก ศิลปะตะวันตก ศิลปะกับชีวิต ศิลปะกับสังคม ศิลปะกับการเมือง ศิลปะกับสื่อมวลชน ศิลปะร่วมสมัย กลุ่มหรือลัทธิทางศิลปะ การนำศิลปะไปใช้กับสังคม และการวิจารณ์ศิลปะ เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า และอนุรักษ์ศิลปะที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

ศ 013 การออกแบบ 1

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาหลักการออกแบบ ประเภทของงานออกแบบ การร่างแบบ การอ่านแบบ และการสร้างงาน 2 มิติและ 3 มิติ เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า และสามารถสร้างงานตามทีออกแบบ

ศ 014 การออกแบบ 2

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาหลักการออกแบบงานศิลปะประเภทต่าง ๆ เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า และสามารถออกแบบสร้างสรรค์งานศิลปะที่เป็นประโยชน์

ศ 015 จิตรกรรม 1

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาและฝึกปฏิบัติการเขียนภาพเหมือนด้วยวัสดุต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า และสามารถถ่ายทอดสิ่งที่มองเห็นออกมาเป็นภาพตามความเป็นจริง

ศ 016 จิตรกรรม 2

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาและฝึกปฏิบัติการจัดองค์ประกอบศิลปะ และการเขียนภาพด้วยวัสดุต่าง ๆ เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า และสามารถสร้างสรรค์งานเขียนภาพได้อย่างอิสระ

ศ 017 จิตรกรรม 3

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาและฝึกปฏิบัติการเขียนภาพจากเนื้อหาและเรื่องราว ด้วยวัสดุต่าง ๆ เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า และสามารถเขียนภาพจากจินตนาการได้

ศ 018 จิตรกรรม 4

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาลักษณะรูปแบบพหุศิลป์ หลักการโฆษณา และหลักการสื่อความหมาย ฝึกปฏิบัติการถ่ายทอดรูปแบบในการเขียนภาพด้วยวัสดุต่าง ๆ เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า และสามารถใช้เครื่องมือและเทคนิคเขียนภาพพหุศิลป์ได้

ศ 019 การพิมพ์ภาพ 1	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ศ 0110 การพิมพ์ภาพ 2	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาและฝึกปฏิบัติการออกแบบภาพพิมพ์ การทำแม่พิมพ์ การพิมพ์ภาพสีเดียวและหลายสี เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า และสามารถทำภาพพิมพ์ได้ตามขั้นตอน

ศ 0111 การพิมพ์ภาพ 3	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ศ 0112 การพิมพ์ภาพ 4	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาแบบอย่างและแนวทางของงานพิมพ์ภาพสมัยต่าง ๆ การแยกสี แม่พิมพ์ การพิมพ์ภาพสีเดียว หลายสี ฝึกทำแม่พิมพ์แบบต่าง ๆ การเลือกใช้วัสดุ การพิมพ์ภาพทางวิจิตรศิลป์และพาณิชย์ศิลป์ เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า สามารถสร้างสรรค์งานภาพพิมพ์ใหม่ ๆ รดยอาศัยแบบอย่างและแนวทางของงานพิมพ์ภาพสมัยต่าง ๆ

ศ 0113 ประติมากรรม 1	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
----------------------	--------------------------------------

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาการปั้นในเรื่อง รูปแบบ ความงาม วัสดุ เครื่องมือ ศึกษาและฝึกปฏิบัติการเตรียมวัสดุ การใช้เครื่องมือ การขึ้นรูป การปั้นรูปนูนและลอยตัว เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่าและสามารถปั้นได้ตามรูป

ศ 0114 ประติมากรรม 2	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
----------------------	--------------------------------------

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาการปั้นในเรื่อง การออกแบบ เทคนิคการปั้น คุณลักษณะของวัสดุที่ใช้ ศึกษาการหล่อในเรื่อง รูปแบบ การทำแม่พิมพ์ การหล่อรูปลอยตัวและรูปนูน คุณลักษณะของวัสดุที่ใช้ ฝึกปฏิบัติงานปั้นและงานหล่อ เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า และสามารถออกแบบสร้างสรรค์งานปั้นและงานหล่อได้

ศ 0115 การแกะสลัก 1

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาการแกะสลักในเรื่อง รูปแบบ ความงาม ลักษณะวัสดุเนื้ออ่อน เครื่องมือ และเทคนิค ผักแกะสลักวัสดุเนื้ออ่อน เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า สามารถออกแบบ สร้างสรรค์ งานแกะสลักวัสดุเนื้ออ่อน

ศ 0116 การแกะสลัก 2

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาการแกะสลักในเรื่อง รูปแบบ ความงาม ลักษณะวัสดุเนื้อแข็ง เครื่องมือ และเทคนิค ผักแกะสลักวัสดุเนื้อแข็ง เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า สามารถออกแบบ และสร้างสรรค์ งานแกะสลักวัสดุเนื้อแข็ง

ศ 0117 ศิลปะพื้นบ้าน 1

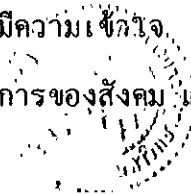
2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ศ 0118 ศิลปะพื้นบ้าน 2

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาศิลปะพื้นบ้านในเรื่อง คุณค่า ความงาม รูปแบบ วัสดุ เทคนิค ความสัมพันธ์ กับวัฒนธรรมท้องถิ่น ชีวิตและผลงานของช่างศิลปะพื้นบ้าน ศึกษากรณีตัวอย่างศิลปะพื้นบ้าน ในท้องถิ่น ผูกออกแบบสร้างสรรค์งานศิลปะพื้นบ้าน เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะพื้นบ้านได้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน

ศ 0119 ศิลปะไทย 1	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ศ 0120 ศิลปะไทย 2	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
<u>คำอธิบายรายวิชา</u>	

ศึกษาศิลปะและการช่างไทยด้านจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรมในเรื่อง ความงาม รูปแบบ วัสดุที่ใช้ และความเป็นมา ฝึกปฏิบัติออกแบบสร้างสรรค์งานศิลปกรรมไทย จากวัสดุท้องถิ่น เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า สามารถสร้างสรรค์ศิลปกรรมไทย และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

ศ 0121 ศิลปะไทย 3	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ศ 0122 ศิลปะไทย 4	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
<u>คำอธิบายรายวิชา</u>	

ศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างและรูปแบบงานศิลปะและการช่างไทย ฝึกปฏิบัติ ออกแบบสร้างสรรค์งานศิลปกรรมประเภทต่าง ๆ โดยเน้นเอกลักษณ์ไทย เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า สามารถสร้างสรรค์งานศิลปกรรมไทย และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

ศ 0123 ศิลปะประดิษฐ์ 1	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
<u>คำอธิบายรายวิชา</u>	

ศึกษาลักษณะ ประเภท วิธีการเลือกสรรและสะสมวัสดุเหลือใช้ ฝึกนำวัสดุเหลือใช้ มาประดิษฐ์งานศิลปะ เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า และสามารถใช้ประโยชน์จากงาน ศิลปะประดิษฐ์

ศ 0124 ศิลปะประดิษฐ์ 2	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
<u>คำอธิบายรายวิชา</u>	

ศึกษาลักษณะ ประเภท วิธีการเลือกสรรและสะสมวัสดุท้องถิ่น ศึกษาและฝึกปฏิบัติ การออกแบบและประดิษฐ์งานศิลปะจากวัสดุท้องถิ่น เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า และสามารถประยุกต์งานศิลปะให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคม

ศ 0125 ศิลปะการตกแต่ง 1	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ศ 0126 ศิลปะการตกแต่ง 2	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศิลปะการตกแต่งในเรื่อง ความหมาย บทบาท และหลักการออกแบบตกแต่ง ศึกษาและฝึกปฏิบัติการออกแบบและตกแต่งโดยใช้วัสดุอุปกรณ์ในห้องเรียน เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า สามารถปรับปรุง ดัดแปลง และตกแต่งของที่มีอยู่แล้วให้สวยงามและมีประโยชน์

ศ 0127 ศิลปะการตกแต่ง 3	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ศ 0128 ศิลปะการตกแต่ง 4	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาหลักการตกแต่งภายในและภายนอก การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ ศึกษาและฝึกปฏิบัติการออกแบบและตกแต่งสถานที่ภายในและภายนอก เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า และสามารถตกแต่งสถานที่ได้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น

ศ 0129 ศิลปะกับการแต่งกาย 1	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ศ 0130 ศิลปะกับการแต่งกาย 2	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาความเป็นมาของเครื่องแต่งกายไทย หลักการออกแบบเครื่องแต่งกาย หลักการประดิษฐ์เครื่องประดับ และหลักการเลือกใช้เครื่องประดับและเครื่องแต่งกาย ฝึกปฏิบัติออกแบบ ดัดแปลง ประดิษฐ์ ตกแต่งเครื่องประดับและเครื่องแต่งกาย เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า สามารถเลือกใช้เครื่องประดับและเครื่องแต่งกายอย่างมีศิลปะเหมาะสมกับกาลเทศะ สภาพสังคมและเศรษฐกิจ

ศ 0131 เครื่องดิน

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษางานเครื่องดินในเรื่อง ลักษณะของดิน การใช้เครื่องมือ และหลักการสร้างงานเครื่องดิน ฝึกปฏิบัติสร้างงานเครื่องดิน เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า สามารถสร้างและพัฒนางานเครื่องดินตามความต้องการของสังคม

ศ 0132 เครื่องไม้

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษางานเครื่องไม้ในเรื่อง ลักษณะของไม้ การใช้เครื่องมือ และหลักการสร้างงานเครื่องไม้ ฝึกปฏิบัติสร้างงานเครื่องไม้ เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า สามารถสร้างและพัฒนางานเครื่องไม้ตามความต้องการของสังคม

ศ 0133 เครื่องโลหะรูปพรรณ 1

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ศ 0134 เครื่องโลหะรูปพรรณ 2

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษางานเครื่องโลหะรูปพรรณในเรื่อง ลักษณะของโลหะ การใช้เครื่องมือและหลักการสร้างงานเครื่องโลหะรูปพรรณ ฝึกปฏิบัติสร้างงานเครื่องโลหะรูปพรรณ เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า สามารถสร้างและพัฒนางานเครื่องโลหะรูปพรรณตามความต้องการของสังคม

ศ 0135 เครื่องถักทอและย้อมสี 1

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ศ 0136 เครื่องถักทอและย้อมสี 2

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษางานเครื่องถักทอในเรื่อง วัสดุ การใช้เครื่องมือ หลักการถักทอและเทคนิคการย้อมสี ฝึกปฏิบัติสร้างงานถักทอและย้อมสี เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า สามารถสร้างและพัฒนางานถักทอและย้อมสีตามความต้องการของสังคม

ศ 0137 เครื่องจักรสาน
คำอธิบายรายวิชา

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ศึกษางานเครื่องจักสานในเรื่อง วัสดุ การใช้เครื่องมือ หลักการจักสาน ฝึกปฏิบัติ
สร้างงานจักสาน เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า สามารถสร้างและพัฒนางานจักสานตาม
ความต้องการของสังคม

ศ 0138 เครื่องรัก
คำอธิบายรายวิชา

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ศึกษางานเครื่องรักในเรื่อง วัสดุ การใช้เครื่องมือ หลักการสร้างงานเครื่องรัก
ฝึกปฏิบัติสร้างงานเครื่องรัก เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า สามารถสร้างและพัฒนางาน
เครื่องรักตามความต้องการของสังคม

ศ 0139 เครื่องหนัง
คำอธิบายรายวิชา

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ศึกษางานเครื่องหนังในเรื่อง วัสดุ การใช้เครื่องมือ หลักการสร้างงานเครื่อง
หนัง ฝึกปฏิบัติสร้างงานเครื่องหนัง เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า สามารถสร้างและ
พัฒนางานเครื่องหนังตามความต้องการของสังคม

ศ 0140 เครื่องเบือกหอย
คำอธิบายรายวิชา

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ศึกษางานเครื่องเบือกหอยในเรื่อง ลักษณะ การเก็บ การจัดประเภท การรักษา
ในสภาพเดิม และหลักการสร้างงานเครื่องเบือกหอย ฝึกปฏิบัติสร้างงานเครื่องเบือกหอย
เพื่อให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า สามารถสร้างและพัฒนางานเครื่องเบือกหอยตามความ
ต้องการของสังคม

หลักสูตรถือเป็นแม่แบบในการกำหนดขอบข่ายความรู้ ความสามารถ และมวลประสบการณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ครูจะต้องทราบถึงจุดมุ่งหมาย โครงสร้าง และสาระสำคัญในหลักสูตร สำหรับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) กำหนดให้วิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาเลือกเสรี อยู่ในกลุ่มทัศนศิลป์ มี 40 รายวิชา ในการเลือกรายวิชาเลือกเสรี ผู้เรียนทุกคนจะต้องเลือกเรียนโดยคำนึงถึงความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตนเอง เพื่อเป็นการเตรียมตัวในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพต่อไป

การจัดการเรียนการสอน ผู้ที่มีความสำคัญมากที่สุดที่จะทำให้หลักสูตรประสบผลสำเร็จก็คือ ครูผู้สอน ก่อนจะมีการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรทำความเข้าใจหลักสูตรให้เข้าใจเสียก่อน (กรมวิชาการ. 2533 : 6) กานดา ณ กลาง (2519 : 20) กล่าวว่า ก่อนการสอนครูจะต้องทำความเข้าใจจุดประสงค์ที่ทำให้ไว้ในหลักสูตรเสียก่อน หลักสูตรมุ่งหวังให้เกิดสิ่งใดในตัวผู้เรียน เพราะจุดประสงค์ดังกล่าวจะเป็นเครื่องบอกวิธีสอนที่จะนำไปสู่ความมุ่งหวังนั้น ๆ จุดประสงค์จึงเปรียบเสมือนกุญแจนำไปสู่วิธีสอน การสอนโดยวิธีสอนใด ๆ ก็ตาม ที่เห็นว่าดีที่สุด จะไร้คุณค่า ถ้าไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และวิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 108) ยังกล่าวถึงก่อนที่จะมีการจัดการเรียนการสอนนั้น ครูต้องศึกษาทั้งจุดประสงค์และเนื้อหาวิชา หลังจากนั้นจึงจัดการเรียนการสอนให้ตรงกับจุดประสงค์ของวิชาและเป้าหมายหลักของหลักสูตรต่อไป เป้าหมายของข้อเสนอแนะที่ต้องศึกษาหลักสูตรก่อนอื่นเป็นเป้าหมายที่อยู่บนพื้นฐานของความคิดที่ว่า ต้องเชื่อมั่นในหลักสูตร เชื่อว่าการศึกษาของชาติควรจะต้องมีแนวโน้มเป็นเอกภาพและจะต้องไม่จัดการเรียนการสอนกันตามอำเภอใจ นอกจากนี้ ยุทธศักดิ์ ฮ่มแสน (2535 : 61) กล่าวว่า จะต้องถือจุดประสงค์เป็นเป้าหมายที่ครูผู้สอนจะต้องพยายามทำให้ผู้เรียนบรรลุซึ่งครอบคลุมพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย นอกจากนี้ ยังจะต้องเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวางแผนและทำงานอย่างมีทักษะกระบวนการด้วย

ในหลักสูตรนอกจากเรื่องจุดประสงค์ที่กล่าวไปแล้วนั้น สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ เนื้อหาวิชาที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งในด้านเนื้อหาวิชานี้ กระทรวง

ศึกษาธิการ (2533 : 3 - 4) ได้กล่าวไว้ว่า ในตัวหลักสูตร จะมีคำอธิบายรายวิชา เป็นตัวกำหนดขอบเขตของเนื้อหาวิชาอย่างกว้าง ๆ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยข้อความที่มีรายละเอียดปลีกย่อย 3 ส่วน ตามลำดับคือ

ส่วนแรก เป็นข้อความที่เสนอวิธีการหรือแนวทางให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมาย ข้อความในส่วนนี้จะขึ้นต้นด้วยคำว่า ศึกษา สืบค้น ทดลอง ฝึกปฏิบัติ วิเคราะห์และสังเคราะห์ เป็นต้น

ส่วนที่สอง เป็นข้อความที่ระบุความรู้และประสบการณ์ที่จะต้องจัดให้เรียน ซึ่งเป็นหัวข้อหรือเรื่องกว้าง ๆ ทั้งนี้ในการจัดการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้ครูยืดหยุ่นหรือกำหนดรายละเอียดที่จะให้เรียนตามสภาพความต้องการของท้องถิ่น และอาจพิจารณาเพิ่มเติมได้ตามความจำเป็น ข้อความในส่วนนี้เป็นเรื่องของเนื้อหา

ส่วนสุดท้าย เป็นข้อความที่ระบุถึงจุดหมายปลายทางที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามที่แต่ละรายวิชาต้องการ แต่ละรายวิชาจะมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ ค่านิยม และการจัดการ

สำหรับเกณฑ์ในการพิจารณาเนื้อหาวิชาที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สุมิตร คุณากร (2518 : 97 - 99) ได้เสนอไว้ว่า ควรสอดคล้องกับจุดประสงค์ ควรอยู่ในขอบเขตที่ผู้เรียนสามารถที่จะปฏิบัติได้ ควรส่งเสริมการเรียนรู้ในหลาย ๆ ด้าน ควรก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้เรียน และสอดคล้องกับบุคลิกภาพของผู้เรียน รวมถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

การสอน

ปัจจัยวิทยาการและเทคโนโลยีได้รุดหน้าไปเรื่อย ๆ เป็นไปไม่ได้ที่หลักสูตรจะตามให้ความรู้ในเรื่องดังกล่าว ในการจัดการสอนจึงควรใช้เนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เป็นสื่อให้นักเรียนได้พัฒนาสติปัญญาให้เจริญงอกงาม ให้รู้จักคิดอย่างมีกระบวนการ ครูไม่ควรเน้นเนื้อหา แต่ควรมุ่งเน้นปลูกฝังวิธีการที่จะทำให้นักเรียนเข้าใจหลักการของเนื้อหา และวิเคราะห์เนื้อหาต่าง ๆ เพื่อการนำไปใช้ (กรมสามัญศึกษา. 2533 : 29) สำหรับ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ สบง ลักษณะ (2534 : 27)

กล่าวว่า โดยปกติกระบวนการ จะหมายถึงการดำเนินงานเป็นขั้นตอนนำไปสู่ผลที่ต้องการ ในการใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง กล่าวถึงกระบวนการ 2 ลักษณะคือ

1. จัดกิจกรรมให้เป็นกระบวนการ ซึ่งก็หมายถึงการมีขั้นตอนต่าง ๆ ำให้เด็กได้ แสดงออกหรือปฏิบัติโดยใช้ร่างกาย ความคิด การพูดในการเรียน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์คือ ำได้ความรู้หลังจากทำกิจกรรม

2. พัฒนาให้เด็กเกิดความสามารถเชิงกระบวนการ ซึ่งก็หมายถึงการปลูกฝังให้ เด็กมีความสามารถในการปฏิบัติเป็นขั้นตอนติดตัวไปำในชีวิตจริง

กระบวนการเรียนรู้โดยทั่วไป คือ การจัดให้เด็กได้รับประสบการณ์อย่างมี จุดมุ่งหมาย ผ่านทางระบบต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ำได้สังเกต อ่าน ฟัง คิด ชักถาม ตอบคำถาม อภิปราย ทดลอง เขียน และลงมือปฏิบัติ ผลที่เกิดขึ้นคือ การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม เกิดคุณสมบัติทางความรู้ ความคิด ทักษะ ความสามารถทางปฏิบัติ ลักษณะ จิตพิสัยต่าง ๆ เช่น เจตคติ ค่านิยม ความสนใจ ความพอใจ

เป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนที่ใช้กระบวนการ ก็คือ การสอนที่ครู หลีกเลี่ยงการเป็นผู้บอกความรู้แก่เด็กโดยตรง แต่จะจัดให้เด็กได้ทำกิจกรรมกระบวนการ เรียนรู้ต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับจุดประสงค์ เหมาะสมกับธรรมชาติและวัยของเด็ก เหมาะสมกับลักษณะ เนื้อหาวิชา และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและชีวิตจริง

แหล่งของกระบวนการที่ครูจะนำมาจัดกิจกรรม อาจดัดแปลงมาจากกระบวนการ ประเภทต่าง ๆ เช่น

1. กระบวนการเรียนรู้ตามหลักจิตวิทยา เช่น กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด กระบวนการเรียนรู้ความคิดของ Gagne, Bruner, Ausubel, Bloom กระบวนการปรับปรุงพฤติกรรมของ Skinner กระบวนการสังคมของ Bandura กระบวนการเรียนภาคปฏิบัติของ Simpson กระบวนการเรียนเจตคติค่านิยมของ Simon เป็นต้น
2. กระบวนการของศาสตร์ต่าง ๆ เช่น กระบวนการวิทยาศาสตร์ กระบวนการทางวิชาอาชีพ กระบวนการทางศิลปะ ดนตรี เป็นต้น

3. ทักษะกระบวนการ 9 ประการตามแนวการใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง ซึ่งจะพัฒนาคุณสมบัติประจำตัวนักเรียนในด้านการคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ปฏิบัติเป็น และมีเจตคติที่ดีต่อการคิดการปฏิบัติ

สำหรับวิธีการสอนศิลปศึกษาได้มีนักวิชาการทางศิลปศึกษา กล่าวไว้ดังนี้

อารี สุทธิพันธุ์ (2515 : 168 - 169) กล่าวว่า วิธีสอน หมายถึง กลวิธีที่เหมาะสมของครูที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนตามความเหมาะสมเพื่อมีทักษะและทัศนคติตลอดจนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมประชาธิปไตยต่อไปภายหน้า อาจจะเป็นวิธีสอนแบบเดียวหรือหลายแบบรวมกัน

วิธีสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนจะช่วยให้นักเรียนรู้จักปรับตัว รู้จักสร้างสรรค์ รู้จักควบคุมอารมณ์ รู้จักแก้ปัญหาในทางวิชาการ และเพิ่มพูนศักยภาพในการคิด การแสดงออกตามความรู้สึที่ได้โดยอิสระ รวมความว่าส่งเสริมความเจริญงอกงามทุกด้าน

วิธีสอนที่ดีจะต้องประกอบด้วย

1. แรงจูงใจภายนอกและแรงจูงใจภายใน
2. ปัญหาที่ตรงกับระดับความสามารถของนักเรียน
3. การช่วยเหลือและการท้าทายให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
4. การฝึกหัดหรือการกระทำซ้ำ ๆ เพื่อเสริมกำลังของการเรียนรู้ ๆ ให้อยู่

ทนถาวร

5. สภาพบรรยากาศทั่วไปของห้องเรียนเหมาะสม มีวัสดุ อุปกรณ์ในการฝึกฝนปฏิบัติพร้อมมูล

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2525 : 108 - 124) ได้กล่าวถึงวิธีสอนศิลปศึกษาไว้ 4 วิธี คือ

1. วิธีสอนแบบแสดงให้ดูเป็นขั้นตอน (Directed Teaching) คือ วิธีสอนที่ครูสาธิตการทำงานศิลปะให้นักเรียนดูทีละน้อย และให้นักเรียนทำตามทีละตอน บางทีครูอาจจะรวบรัดอธิบายและทำให้นักเรียนดูทีละขั้นตอนจนจบแล้วจึงให้นักเรียนลงมือทำด้วยตนเอง วิธีสอนแบบนี้เหมาะสำหรับใช้สอนหลักการทำงานชนิดใดชนิดหนึ่ง ให้นักเรียน

สามารถจับหลักได้ว่า การทำงานชนิดนั้นจะต้องมีขั้นตอนอย่างไร ต่อไปนักเรียนก็สามารถใช้หลักการหรือวิธีการนั้นในการแสดงออกทางศิลปะหรืออาจคิดผสมผสานวิธีการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เกิดเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่แปลกใหม่ขึ้นได้ ข้อควรระวังสำหรับวิธีสอนครูใช้วิธีสอนแบบนี้เพื่อสอนให้นักเรียนทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ กิจกรรมที่ครูให้นักเรียนทำนั้นอาจไม่ใช่งานศิลปะ แต่เป็นเพียงแ่งงานประดิษฐ์หรืองานช่างเท่านั้น

2. วิธีสอนให้ทำงานโดยอิสระ (Free Expression) เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดตัดสินใจทำงานตามความพอใจของตนเอง ซึ่งอาจเป็นได้ 4 แบบ คือ

แบบที่ 1 ครูให้นักเรียนเลือกสื่อที่จะใช้ในการแสดงออกทางศิลปะได้โดยอิสระ และทำงานในลักษณะใด ๆ ก็ได้ตามใจนักเรียน เป็นการให้อิสระอย่างเต็มที่

แบบที่ 2 ครูกำหนดสื่ออย่างหนึ่ง แล้วให้นักเรียนใช้สื่อนั้นแสดงความรู้สึกนึกคิดเป็นงานศิลปะได้เองโดยอิสระ

แบบที่ 3 ครูกำหนดสื่อให้เช่นเดียวกับแบบที่สอง และกำหนดหัวข้อเรื่องที่จะให้นักเรียนแสดงออกทางศิลปะได้ด้วย

แบบที่ 4 ครูกำหนดสื่อและกำหนดหัวข้อเรื่องให้เช่นเดียวกับแบบที่สาม แต่หัวข้อที่ครูกำหนดให้ นั้นแคบและเจาะจงมากกว่า แบบนี้เป็นแบบที่ให้อิสระแก่นักเรียนน้อยที่สุด

3. วิธีสอนแบบสัมพันธ์วิชา (Correlate Teching)

เป็นการสอนที่ครูมองไปรอบ ๆ เพื่อสำรวจว่าประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับหรือจะได้รับการจากวิชาอื่น ๆ นอกเหนือจากวิชาศึกษามีอะไรบ้าง แล้วพยายามกำหนดแนวทางการสอนให้วิชาศิลปศึกษากลมกลืนเข้ากันได้กับวิชาอื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องต่าง ๆ ในชีวิตของเขา วิธีสอนแบบนี้ครูบางคนไม่นิยมใช้ เพราะรู้สึกว่าศักดิ์ศรีของวิชาศิลปศึกษาด้อยไปด้วย ต้องเป็นเสมือนผู้คอยรับใช้วิชาอื่น ๆ อยู่เสมอ แต่ถ้าหากครูรู้จักคิดเลือกเรื่องจากวิชาอื่น ๆ เฉพาะที่น่าสนใจซึ่งจะช่วยจุดประกายและกระตุ้นให้นักเรียนทำงานศิลปะได้เป็นอย่างดีแล้วก็ไม่แน่ว่าจะมีข้อร้องเรียนอย่างใดที่จะเลือกใช้วิธีสอนแบบนี้เป็นครั้งคราวตามความเหมาะสมกับสภาพการณ์แวดล้อม

4. วิธีสอนแบบเน้นแกนกลาง (Core Teaching)

เป็นการสอนที่ครูและวิธีสอนร่วมกันกำหนดปัญหาไว้เป็นแกนกลาง แล้วใช้ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เป็นเครื่องมือช่วยหาคำตอบแก่ปัญหานั้น การสอนวิธีนี้เป็นวิธีที่เป็นธรรมชาติที่สุด และเป็นวิธีที่ครูต้องใช้ความคิดอย่างมากด้วย ครูจะต้องสามารถนำทางให้นักเรียนเห็นปัญหา พร้อมทั้งร่วมมือกันวางแผนหาความรู้เพื่อแก้ปัญหานั้นร่วมกัน ต้องมีการแบ่งงานและนักเรียนทุกคนจะต้องรับผิดชอบในงานที่เป็นส่วนของตน อีกทั้งจะต้องสนใจในผลงานของผู้อื่นด้วย

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 119 - 121) ได้กล่าวถึงวิธีการหรือเทคนิคการเรียนการสอนเพื่อให้เป็นสื่อความรู้และความเข้าใจของผู้เรียน ซึ่งมีวิธีการที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนศิลปศึกษา 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การสาธิต (Demonstration) การสาธิตทางการสอนวิชาศิลปศึกษาไม่นิยมสาธิตวิธีการปฏิบัติงานทั่ว ๆ ไป หรือสาธิตเทคนิคการปฏิบัติงานแต่เพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะมีแนวโน้มไปสู่การลอกเลียนแบบของนักเรียน ปกติจะนิยมสาธิตเฉพาะกรรมวิธีที่ยุ่งยาก ซับซ้อนหรือสาธิตการใช้เครื่องมือ เป็นต้น การสาธิตควรมีลักษณะหลากหลายวิธีการเพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์กว้าง มีทางเลือกหลายทาง ไม่ปักใจอยู่เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น

2. การทดลอง (Experimentation) หมายถึง การทดลองของผู้เรียนให้สามารถเข้าใจกรรมวิธี เทคนิค และรูปแบบที่ดีกว่า ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการสาธิต ผู้เรียนอาจทำการทดลองค้นคว้ากรรมวิธีต่าง ๆ ขึ้นมาเองในการฝึกปฏิบัติกิจกรรมในทางปฏิบัติควรจะมีการทดลองหลาย ๆ ความคิด หรือปรับปรุงความคิดหลาย ๆ ครั้ง

3. กิจกรรม (Activity) ถือว่าเป็นหัวใจของการเรียนรู้ทางด้านศิลปศึกษา เพราะการฝึกปฏิบัติกิจกรรมทำให้เกิดการสังสรรค์ ประสบการณ์ และความรู้ความเข้าใจต่าง ๆ การเรียนรู้ทางศิลปศึกษาจะไม่บรรลุเป้าหมาย ถ้าการเรียนรู้เป็นเพียงการรับฟังคำบรรยายเท่านั้น ในขณะที่ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ นอกจากจะเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ทางศิลปะและรสนิยมทางความงามแล้ว ยังได้สรุปคุณค่าอื่น ๆ ทั่วไปด้วย

ในด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ชลอ พงษ์สามารถ
(2526 : 70 - 73) ได้จำแนกไว้ดังนี้

1. กิจกรรมทางการเรียน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ ความสามารถ
สติปัญญา ทักษะ และการสร้างสรรค์ของนักเรียน จัดไว้หลายอย่าง คือ

- 1.1 การรายงาน
- 1.2 การอภิปราย
- 1.3 การบรรยายและอธิบาย
- 1.4 การซักถามและสัมภาษณ์
- 1.5 การวิเคราะห์และวิจารณ์ศิลปะ
- 1.6 ปาฐกถาหรือโต้ว่าที่
- 1.7 การแสดงผลงาน

2. กิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และทักษะ เป็นการช่วยในการ
แสดงออกของเด็ก ได้แก่

- 2.1 จัดกิจกรรมส่งเสริมความคิด
- 2.2 จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความถนัดของแต่ละบุคคล
- 2.3 ให้นักเรียนมีโอกาสเลือกกิจกรรมที่ตนชอบ
- 2.4 จัดกิจกรรมที่สามารถเลือกวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมเอง
- 2.5 การให้นักเรียนมีอิสระในการทำงานส่วนตัวและการทำงานกลุ่ม
- 2.6 การให้ความใกล้ชิดสนิทสนมและเข้าใจเด็ก
- 2.7 การให้ความยุติธรรมที่เที่ยงตรง

3. กิจกรรมที่สร้างแรงจูงใจและการเสริมแรง

- 3.1 การศึกษานอกสถานที่
- 3.2 การเชิญวิทยากรมาพูดหรือสาธิต
- 3.3 การติชม
- 3.4 การให้รางวัล

เนื่องจากธรรมชาติของวิชาศิลปศึกษามีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากวิชาอื่น ๆ
 วิชัย วงษ์ใหญ่ (2528 : 7) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงสิ่ง
 ต่อไปนี้

1. การสร้างบรรยากาศที่ดี
2. รู้จักผู้เรียนที่จะสอนโดยการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนอย่างละเอียดก่อนที่
 จะได้พบปะกับผู้เรียน

3. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกระทำ
4. การควบคุมชั้นเรียนในทางบวก
5. ทำความคุ้นเคยกับวัสดุและอุปกรณ์การสอน
6. สร้างความสนใจให้ผู้เรียน
7. สามารถรักษาระดับการสอนที่ดีไว้
8. ควรให้เทคนิคการตั้งคำถามที่เหมาะสม
9. การให้รางวัลที่เหมาะสม
10. การให้ความสนใจเป็นรายบุคคล
11. ใช้เสียงให้เหมาะสม
12. มีความอดทน
13. การแต่งกายให้เหมาะสม
14. การปรับปรุงการใช้ภาษาและการออกเสียง

การสอนวิชาศิลปศึกษาในช่วงที่ผ่านมาั้น ครูบางคนใช้วิธีการสอนศิลปศึกษาซึ่งทั้ง
 เหมือนและแตกต่างจากอดีต ส่วนที่เหมือนคือ การที่ครูทำตัวอย่างให้นักเรียนดู ให้นักเรียน
 ทำตาม และครูคอยตรวจตราแก้ไขแนะนำ ส่วนที่แตกต่างคือ การช่วยให้นักเรียนมีความคิด
 ริเริ่มเป็นของตนเอง และการใช้ศิลปะที่กว้างขวาง เป็นสื่อสำหรับช่วยให้นักเรียนได้ประสบ
 การณ์ตามความมุ่งหมายของวิชาศิลปศึกษา (นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร. 2525 : 78)
 ซึ่งความเชื่อหรือทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นพื้นฐานของวิธีสอนศิลปศึกษาปัจจุบัน อารี สุทธิพันธ์
 (2515 : 29 - 30) ได้เสนอไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีเหมือนจริง (Noive Realism)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่าเด็กเห็นเหมือนกับผู้ใหญ่ วิธีสอนจะเป็นการฝึกฝนทักษะทางมือและการเรียนมีการเขียนหุ่นเขียนวัตถุตามที่ครูจัดทำให้ วาดภาพตามแบบที่ครูเขียนให้ดู การวัดผลก็จัดตามความเหมือนที่ครูมองเห็น การสอนตามทฤษฎีนี้มีผลดีก็คือ เหมาะสำหรับผู้มีความสามารถหรือสำหรับนักเรียนระดับอุดมศึกษาที่ต้องการลอกของเก่าและเป็นการอนุรักษ์ถ่ายทอดวัฒนธรรม ส่วนข้อเสียคือ ไม่ส่งเสริมให้นักเรียนแสดงออกอย่างเสรีตามความคิดสร้างสรรค์ อีกทั้งไม่เป็นการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก

2. ทฤษฎีแห่งปัญญา (Intellectualist Theory)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่า นักเรียนเขียนตามที่ตนรู้ ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เพราะสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้และความแตกต่างแต่ละบุคคล ทฤษฎีนี้จะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถตามความเข้าใจของตน ครูเป็นผู้คอยเสนอแนะจัดกิจกรรม และจัดกิจกรรมเรื่องราวใกล้ ๆ ตัวนักเรียนก่อนแล้วขยายขอบข่ายของการรับรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น การสอนตามทฤษฎีนี้มีผลดีมากกว่าผลเสีย เหมาะที่จะนำไปใช้สอนได้ทุกระดับ

3. ทฤษฎีการรับรู้ (Perceptual Theory)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่า นักเรียนเขียนตามที่ตนเห็นและการเห็นมีแนวโน้มไปในทางส่วนรวมมากกว่าส่วนย่อย เห็นรูปทรงทั้งหมดมากกว่าที่จะสนใจรายละเอียดที่ไม่จำเป็น ทฤษฎีนี้มีผลดีมากในการสอนศิลปะระดับอนุบาลและประถมศึกษา เพราะส่งเสริมการรับรู้และความเจริญงอกงามทางร่างกาย การนำเอาไปสอนในระดับสูงขึ้นไปก็ได้ผลดีเช่นกัน แต่ต้องใช้ร่วมกับแห่งปัญญา

4. ทฤษฎีแห่งความเจริญงอกงาม

ทฤษฎีเชื่อว่า ความเจริญงอกงามทางชีววิทยามีส่วนในการเห็นของนักเรียนตามระดับอายุ มีการแบ่งช่วงอายุออกเป็น 5 ชั้น การแบ่งชั้นนี้จะช่วยกำหนดความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาได้มาก ผลดีของทฤษฎีนี้มีมากกว่าผลเสีย เว้นแต่ว่าถ้าครูผู้สอนยึดมั่นตามตัวตามอายุที่กำหนดไว้ก็อาจจะมีผลเสีย ทั้งนี้เพราะระดับความเจริญงอกงามของนักเรียนที่แตกต่างไปจากชั้นที่แบ่งไว้ก็มี ดังนั้นครูผู้สอนต้องรู้จักเลือกกิจกรรมและวัสดุที่เหมาะสมกับความแตกต่างของนักเรียนด้วย

สำหรับการเรียนการสอนตามหลักสูตรฉบับปรับปรุงใหม่ มีการมุ่งเน้นให้ใช้แหล่ง
 วิทยาการ สถานประกอบการในท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อการจัดการเรียนการสอนสนองต่อ
 หลักการและเจตนารมณ์ของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่เป็นการศึกษาเพื่อเพิ่มพูน
 ความรู้และทักษะเฉพาะด้าน ซึ่งจะ เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพในอนาคตและให้
 ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้และประสบการณ์จากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการนอก
 สถานศึกษาของตนตามความถนัดและความสนใจ (กระทรวงศึกษาธิการ . 2534 : 23)
 ยุทธศักดิ์ สมแสน (2535 : 133) กล่าวว่า การใช้หลักสูตรในการเรียนการสอนใน
 โรงเรียนย่อมเป็นการไม่เพียงพอแก่นักเรียน เพราะโรงเรียนมีขีดจำกัดในด้านบุคลากร
 สถานฝึกปฏิบัติงาน วัสดุประกอบการเรียนการสอน งบประมาณ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก
 อื่น ๆ แต่ในขณะที่เดียวกันท้องถิ่นมีทรัพยากรที่เป็นปัจจัยป้อนเข้าสู่กระบวนการเรียน
 การสอนและนักเรียนก็เป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคมในชุมชนนั้น ๆ การดำเนินชีวิตก็
 เกี่ยวข้องกับสังคมตลอดเวลาหาได้แยกออกจากสังคม นักเรียนควรจะเรียนรู้จากชุมชนด้วย
 และคำนึงถึงการจัดการศึกษาที่กล่าวว่า "โรงเรียนพึงจัดการศึกษาแบบผสมผสานระหว่าง
 การศึกษาในโรงเรียนกับการศึกษานอกโรงเรียนให้ผสมกลมกลืนกัน"

การนำเอาทรัพยากรท้องถิ่นมาประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษา
 นั้น เป็นการสอดคล้องต่อวัตถุประสงค์ของการใช้หลักสูตรอย่างมาก เพราะจำกัดข้อจำกัด
 ของโรงเรียนแล้ว ชุมชนก็มีส่วนร่วมในบทบาทที่จัดการศึกษาแก่นักเรียนร่วมกับโรงเรียน
 ด้วย แหล่งวิทยาการในท้องถิ่น ประกอบด้วย ทรัพยากรทางบุคคล ทรัพยากรทางธรรมชาติ
 ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น และทรัพยากรทางสังคมในชุมชนนั้น ๆ

โรงเรียนใช้แหล่งวิทยาการและสถานประกอบการในท้องถิ่นประกอบการเรียนการ
 สอนได้ 2 ทาง คือ ทางแรก ใช้ด้วยการนำทรัพยากรเข้ามาให้การเรียนรู้นั้นโรงเรียนใน
 รูปวิทยาการประจำวิชา ทางที่สอง คือ การนำนักเรียนออกไปสู่ชุมชน โดยอาจปฏิบัติงานที่
 บ้านหรือฝึกงานในสถานประกอบการ อาจจะเป็นของรัฐและเอกชนที่มีอยู่ในท้องถิ่น การให้
 นักเรียนฝึกงานในสถานที่ประกอบอาชีพอิสระในท้องถิ่นนั้น ครูต้องร่วมมือกับแหล่งวิทยาการใน
 ชุมชนและสถานประกอบการในการนิเทศประสานงานอย่างใกล้ชิดและติดตามประเมินผล
 ร่วมกัน

จากที่ได้กล่าวมาแล้ว การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาจำเป็นต้องเลือกใช้วิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา กิจกรรม และคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกันระหว่างบุคคล ทั้งนี้เพราะการเรียนการสอนวิชานี้มีความแตกต่างจากวิธีสอนวิชาสามัญอื่น ๆ เนื่องจากวิชาศิลปศึกษาเกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติ การคิดแก้ไขปัญหา นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฉบับปรับปรุงใหม่ ยังมุ่งเน้นให้ฯแหล่งวิทยาการภายในท้องถิ่นอีกด้วย

สื่อการสอนและห้องปฏิบัติการ

สื่อการสอน

สื่อการสอน ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดข้อสนเทศ หลักการ และความคิดไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้สื่อการเรียนที่เหมาะสมอาจมีผลเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพ จิตภาพ และเป็นสื่อกลางการเรียนรู้ได้ในขณะเดียวกัน (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคนอื่น ๆ 2520 : 95)

สื่อการสอนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย สื่อการเรียนการสอนมีหลายประเภท มีทั้งประเภทที่เป็นเอกสารและประเภทอุปกรณ์ ผู้ใช้โดยเฉพาะครูจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องใช้สื่อการเรียนการสอนประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รู้จักวิธีการจัดทำ จัดหา วิธีการใช้ ตลอดจนการเลือกใช้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะวิชาและกิจกรรมที่จัดให้กับผู้เรียน อนึ่งในการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนนั้น ครูต้องจัดให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกและใช้สื่อในการจัดกิจกรรมด้วยตนเองด้วย เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด ครูควรมีการจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์ดังนี้

1. ครูควรมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการจัดทำ หรือจัดหาสื่อประกอบการเรียนการสอน โดยเน้นการใช้วัสดุในท้องถิ่น จัดทำจัดเก็บง่าย และการประหยัด ทั้งในด้านราคาและปริมาณที่ใช้

2. ครูควรเข้าใจวิธีการเลือกใช้สื่อ ทั้งประเภทเอกสารและ/หรืออุปกรณ์ให้เหมาะสมกับลักษณะและธรรมชาติของวิชาที่สอน รวมทั้งลักษณะของกิจกรรม วัย และความรู้พื้นฐานของผู้เรียนด้วย

3. ครูควรวางแผนการจัดทำสื่อการเรียนการสอน ซึ่งอาจวางแผนทั้งโรงเรียนหรือเฉพาะกลุ่ม หรือหมวดวิชา อาจมีการร่วมกันทำสื่อการเรียนการสอนไว้ล่วงหน้า ก่อนการจัดการเรียนการสอน

4. ครูควรเตรียมจัดหา จัดทำสื่อล่วงหน้าก่อนทำการสอน และควรมีการทดลองใช้ก่อนที่จะนำมาใช้ประกอบการสอนจริง เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์และความเหมาะสมของการใช้

5. ครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมหรือจัดเตรียม จัดทำสื่อหรืออุปกรณ์ด้วยตนเอง สำหรับใช้ประกอบการจัดกิจกรรมของผู้เรียนแต่ละกลุ่มหรือแต่ละคน

6. ครูควรเตรียมและเลือกใช้สื่ออย่างหลากหลาย ไม่ควรใช้สื่อประเภทเดียว

7. ครูควรเตรียมจัดหา จัดซื้อ สื่อการเรียนการสอน และอุปกรณ์ไว้ในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าได้อย่างสะดวก และเกิดนิสัยการค้นคว้าหาความรู้ (กรมวิชาการ. 2533 : 19)

ประเภทของสื่อการสอนศิลปศึกษา วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 125) ได้จัดแบ่งประเภทของสื่อการสอนตามหน้าที่การใช้ของสิ่งนั้น ๆ ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทของสื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้ แล้วช่วยขยายความรู้ ความคิด และความเข้าใจของผู้เรียน ผลจากการรับรู้ขึ้นจะมีผลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะโดยตรงหรือไม่ก็ได้สื่อการสอนในลักษณะนี้คือ วัสดุ อุปกรณ์ และการสาธิต สื่อเหล่านี้จะช่วยขยายเนื้อหาสาระทางศิลปะ และเมื่อถึงโอกาสที่ผู้เรียนได้กระทำกิจกรรมศิลปะ ความรู้ความคิด และความเข้าใจเหล่านี้จะมีผลต่องานศิลปะทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบ

2. ประเภทของสื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้ เพื่อเป็นสิ่งคลาไจน์ในการแสดงออกและการสร้างสรรค์งานศิลปะ สื่อการสอนในลักษณะนี้จะทำหน้าที่กระตุ้นการรับรู้ทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบ การกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ ความคิดและจินตนาการ แสดงออกมาเป็นงานศิลปะ สื่อการสอนชนิดนี้คือ วัตถุต่าง ๆ เช่น คน หุ่นนิ่ง ทิวทัศน์ ฯลฯ

3. ประเภทของสื่อการสอนที่เสนอให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติแล้วเกิดความรู้ ความคิด และความเข้าใจขึ้น ผลจากการปฏิบัติคือ ผลงานศิลปะตามเป้าหมายของการใช้สื่อนั้น ๆ สื่อชนิดนี้ ได้แก่ การทดลองและปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ซึ่งการเสนอสื่อนี้จะมีสภาพเป็น นามธรรม และปฏิบัติงานด้วยสื่อวัสดุที่เป็นรูปธรรม

การเลือกใช้สื่อการสอนย่อมขึ้นอยู่กับตัวสื่อเป็นปฐม ซึ่งสื่อการสอนศิลปศึกษาที่ดี ควรจะประกอบด้วยปัจจัยต่อไปนี้คือ

1. เป็นสื่อที่ตรงกับเนื้อหาการสอน
2. เป็นสื่อที่มีรูปแบบและเนื้อหาเร้าความสนใจ
3. เป็นสื่อที่ทำให้ความรู้ ความเข้าใจ ความคิด
4. เป็นสื่อที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะ และการรับรู้
5. เป็นสื่อที่คุ้มค่ากับเวลาและการลงทุน
6. เป็นสื่อที่ประหยัดหรือใช้วัสดุในท้องถิ่น

สำหรับประเภทของอุปกรณ์การสอนที่ได้ผลมากที่สุดตามลำดับไปถึงที่ได้ผลน้อยที่สุด นั้น มีดังต่อไปนี้ อุปกรณ์ของจริง อุปกรณ์จำลองหรือหุ่นจำลอง การแสดงละคร การสาธิต แสดงวิธีการให้เด็กดู การพาไปศึกษานอกสถานที่ ทักษนาจร การแสดงนิทรรศการ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ ภาพนิ่ง แผนภูมิ รูปทรง ภาพผนัง การบอกให้ทราบ อุปกรณ์ดังกล่าวอาจจะมีผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนว่ากิจกรรมที่จะสอนนั้นควรจะใช้อุปกรณ์การสอนประเภทใด และจะต้องกำหนดช่วงเวลาให้เหมาะสมเพื่อนักเรียนจะได้สนใจสม่ำเสมอ (อารี สุทธิพันธุ์. 2515 : 133)

จากที่ได้กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า สื่อการสอนเป็นเครื่องช่วยที่สำคัญในการ จัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สื่อสอนมีหลายประเภท มีทั้งประเภทที่เป็นวัสดุ เครื่องใช้ และเทคนิคหรือวิธีการต่าง ๆ ครูจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญและความ จำเป็นที่ต้องใช้สื่อการสอนประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รู้จักเลือกใช้ให้ เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาวิชา วุฒิภาวะของผู้เรียน นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมในการจัดเตรียมและการใช้สื่ออีกด้วย

ห้องปฏิบัติการ

เนื่องจากลักษณะการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษานอกจากวิชาอื่น ๆ ซึ่งต้องอาศัยบริเวณ สถานที่ ในการทำกิจกรรมการปฏิบัติงาน อาจเปราะเปื้อนบ้างจากสี ดิน หรือเศษวัสดุ ถ้าไม่มีห้องสำหรับปฏิบัติงานโดยเฉพาะ ครอบหุ้มห้องเรียนร่วมกับวิชาอื่น จะเป็นปัญหาและยุ่งยากต่อการเรียนวิชาอื่น ๆ ด้วย เช่น เมื่อหมดเวลาแล้วนักเรียนอาจเก็บหาความสะอาดวัสดุอุปกรณ์และห้องเรียนไม่ทัน ปัญหาก็จะเกิดขึ้น (สุรินทร์ คุ่มรอด. 2524 : 19 - 20) หากจะจัดการเรียนศิลปศึกษาเพื่อหวังผลให้เด็กเกิดความเจริญงอกงามในทุกด้าน จำเป็นต้องมีห้องปฏิบัติการศิลปะ (Art Studio) เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้มีการแสดงออกอย่างอิสระทั้งสภาพร่างกายและจิตใจ ห้องเรียนศิลปะศึกษาจึงควรมีบริเวณกว้างขวางเพียงพอที่จะตอบสนองการแสดงออกของเด็ก มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เร้าใจผู้เรียนให้อยากเรียน (เลิศ อำนันทะ. 2518 : 59) สภาพแวดล้อมที่เป็นแรงผลักดันหรือกระตุ้นให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ มีระเบียบปฏิบัติงานได้สะดวก ห้องกว้างขวางพอสมควร มีน้ำใช้ มีแผ่นป้ายติดภาพ มีอากาศถ่ายเทได้ดี มีห้องเรียนเป็นสัดส่วน นอกจากนั้นยังรวมถึงการสร้างบรรยากาศของครูด้วย เช่น ความเป็นกันเองของครู การให้กำลังใจที่ดี การเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น สภาพแวดล้อมเช่นนี้ มีส่วนช่วยสร้างเสริมการเรียนรู้ได้อย่างดีเยี่ยม (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526 : 111)

การจัดห้องเรียนวิชาศิลปะศึกษาควรจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนให้มากที่สุด ชนพรรณ บุญรัตกลิน (2530 : 48 - 52) ได้กล่าวถึงการแบ่งพื้นที่ภายในห้องปฏิบัติการศิลปะออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ส่วนที่ใช้ในการทำกิจกรรมการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ (Studio Activities)
2. ส่วนที่จัดไว้เพื่อการแสดงผลงานและการวิจารณ์งาน (Responding to Art)

สภาพห้องเรียน การสอนภายในห้องปฏิบัติการศิลปะศึกษา ชลอ พงษ์สามารถ
(2524 : 92 - 93) กล่าวไว้สรุปได้ดังนี้

1. ควรแยกห่างจากห้องเรียนธรรมดา เพื่อป้องกันเสียงในขณะปฏิบัติงานรบกวนห้องอื่น
2. เป็นห้องที่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก แสงสว่างพอเหมาะกับสุขภาพ
3. มีขนาดห้องกว้างพอกับจำนวนนักเรียน มีโต๊ะปฏิบัติงานกลุ่มพร้อมเก้าอี้
4. มีป้ายติดผนังเพื่อติดข่าวสาร และป้ายติดผลงานของนักเรียน
5. มีโต๊ะเก้าอี้สำหรับครูผู้สอน และกระดานดำ
6. มีตู้หรือชั้นเก็บของวัสดุอุปกรณ์การทำงานของนักเรียน
7. มีมุมหนังสือให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า
8. มีอ่างน้ำสำหรับล้างมือ
9. ห้องสอนทฤษฎีวิชาการควรอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน เพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้าย
10. ห้องพักครูอยู่ใกล้ห้องปฏิบัติงาน

จากที่ได้กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า ห้องปฏิบัติงานมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษามาก เพราะวิชาศิลปะศึกษามีธรรมชาติวิชาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ จำเป็นจะต้องอาศัยพื้นที่และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน ห้องปฏิบัติงานจึงควรจัดให้มีพื้นที่ทำงานส่วนที่ใช้ปฏิบัติงาน และส่วนที่ใช้ในการเรียนภาคทฤษฎี มีส่วนที่ใช้เพื่อแสดงผลงาน อีกทั้งควรมี วัสดุ ครุภัณฑ์ ไว้อำนวยความสะดวกอีกด้วย

การวัดผลและประเมินผล

การวัดและประเมินผลในวิชาศิลปะศึกษา มีลักษณะของการประเมินผลแตกต่างออกไปจากวิชาอื่น ๆ ตามธรรมชาติของวิชา สิ่งที่ครูศิลปศึกษาน่าจะถือเป็นหลักในการประเมินผลนั้น ครูศิลปศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการแห่งประสบการณ์ที่ผู้เรียนแต่ละคนได้รับระหว่างที่ทำการผลิตผลงานศิลปะนั้น ๆ การประเมินผลจึงต้องคอยหมั่นสังเกตผลงาน

ของนักเรียนและตัวนักเรียนด้วย จึงจะสามารถประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง (กรมสามัญศึกษา. 2520 : 70) ประภัสสร นิยมธรรม (2522 : 50 - 55) ได้กล่าวถึงการวัดผลในรายวิชาศิลปศึกษาก็คือ การจัดการพัฒนาการของผู้เรียนในด้านความคิดสร้างสรรค์สุนทรียภาพ การรับรู้ อารมณ์ สติปัญญา สังคม และการวัดพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนการสอนในด้านความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ความซาบซึ้งในศิลปะ ทักษะ ทักษะ การนำไปใช้

การวัดผลมักจะวัดตามความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของวิชาซึ่งระบุไว้ในหลักสูตรหรือตามที่ครูผู้สอนได้กำหนดขึ้น ซึ่งมีความมุ่งหมายหลัก 3 ประการ ที่จะนำไปใช้ในการวัดผลการสอนคือ ความมุ่งหมายทางด้านความรู้ ทางด้านทักษะ และทางด้านเจตคติหรือทางด้านความรู้ (อารี สุทธิพันธุ์. 2522 : 185) เนื่องจากวิชานี้มีองค์ความรู้ในเชิงคุณภาพ (Qualitative Knowledge) มุ่งส่งเสริมความเป็นมนุษย์ ดังนั้นการวัดผลและประเมินผลจึงมีลักษณะยืดหยุ่น จะให้เพียงแต่แน่นอนดังเช่นวิชาที่มีองค์ความรู้เชิงปริมาณไม่ได้ (Quantitative Knowledge) การวัดผลจึงไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวแน่นอน นัก ครูผู้สอนจะต้องใช้ความพยายามหลาย ๆ วิธี และติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ (เลิศ อานันตะ. 2523 : 29)

ในการดำเนินการด้านการวัดผลและประเมินผลวิชาศิลปศึกษา จะสัมฤทธิ์ผลได้นั้น นอกจากครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาจะปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการประเมินผลตามหลักสูตรและมีความเข้าใจในธรรมชาติของวิชาศิลปศึกษาแล้ว ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การเลือกใช้เครื่องมือหรือวิธีวัดผลและประเมินผลที่สอดคล้องกับธรรมชาติของวิชาศิลปศึกษา วิธีการวัดผลและประเมินผลวิชาศิลปศึกษาที่นิยมใช้อุปพอสรุปได้ดังนี้

วิธีที่ 1 การทดสอบ (Testing) เป็นวิธีการวัดและประเมินผลที่สำคัญและใช้มากในการวัดพฤติกรรมทางสมอง (Cognitive Domain) การทดสอบวิธีนี้ช่วยให้ผู้สอนทราบถึงสมรรถภาพของผู้เรียน แต่วิธีนี้ไม่เหมาะสมกับการวัดและประเมินผลงานศิลปะของผู้เรียน

วิธีที่ 2 การสังเกต (Observation) มีวิธีการวัดและประเมินผลดังนี้ คือ ครูศิลปศึกษาเป็นผู้สังเกตดูความตั้งใจของผู้เรียน ตั้งแต่การสนใจการสอนของครูและการตั้งใจปฏิบัติงานจนสำเร็จ

วิธีที่ 3 การสัมภาษณ์ (Interview) มีวิธีการวัดและประเมินผลดังนี้ คือ ครูศิลปศึกษาและนักเรียนสนทนากันอย่างมีจุดมุ่งหมาย ซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนและครูได้พบข้อเท็จจริงบางประการ เช่น บุคลิก ทักษะ การแก้ไขข้อบกพร่องเฉพาะหน้าของผู้เรียน

วิธีที่ 4 "เทคนิค 5 ระดับคะแนน" (The Five-piles Technique) มีวิธีการวัดและประเมินผลดังนี้คือ ครูศิลปศึกษานำผลงานของนักเรียนมาเปรียบเทียบกัน แล้วจัดคุณภาพของผลงานเป็น 5 กลุ่ม แล้วให้คะแนนตามคุณภาพของผลงานแต่ละกลุ่ม ซึ่งวิธีการนี้ระดับคะแนนขึ้นอยู่กับครูเป็นผู้เลือก

วิธีที่ 5 "การประเมินผลโดยการสะสมคะแนนตามเกณฑ์" (Evaluation by Cumulation of Scaled Criteria) มีวิธีการวัดและประเมินผลดังนี้คือ ครูศิลปศึกษานำผลงานของนักเรียนมาเปรียบเทียบกัน และให้คะแนนในแต่ละเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ (1) ความเป็นต้นแบบ (2) ความสมดุลย์ (3) พื้นผิว (4) ความขัดแย้ง (5) ความหลากหลาย (6) แสงเงา (7) ความสะอาด เป็นต้น แล้วนำคะแนนสะสมในแต่ละเกณฑ์มารวมเป็นคะแนนตัดสินให้ระดับคะแนน วิธีการนี้เหมาะสำหรับให้คะแนนเพื่อการตัดสินการประกวดผลงานศิลปะ

วิธีที่ 6 "การวิจารณ์" (The Critique) มีวิธีการวัดและประเมินผลดังนี้ ให้นักเรียนเจ้าของผลงานอธิบายและวิจารณ์ผลงานศิลปะของตนเอง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในกลุ่มนักเรียน วิธีการนี้นักเรียนที่มีทักษะในการพูดดีจะได้เปรียบกว่านักเรียนที่ขาดทักษะในการพูด ครูจะต้องให้คะแนนด้วยความยุติธรรม

วิธีที่ 7 "การประชุมเป็นรายบุคคล" (Private Conference) เป็นวิธีการวัดและประเมินผลที่สืบเนื่องจากการวิจารณ์ มีวิธีการวัดและประเมินผลดังนี้คือ ครูศิลปศึกษาและนักเรียนจะประชุมเป็นรายบุคคล เพื่อให้นักเรียนเจ้าของผลงานมีโอกาส

แสดงความคิดเห็น อธิบายถึงแนวความคิดและวิธีการสร้างผลงานศิลปะของตนเองอย่างเต็มที่โดยไม่ได้รับการรบกวนจากผู้เรียนคนอื่น

ในเรื่องของการประเมินผลการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษานั้น เป็นการเอาข้อมูลของการวัดผลมาประมวลและวินิจฉัยเพื่อส่งเสริม แก้ไข ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้ผลดีต่อไป การประเมินผลการเรียนวิชาศิลปศึกษาที่สำคัญคือ การวัดพัฒนาการของนักเรียนในด้านต่าง ๆ และการวัดพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา จาแนกได้ดังนี้ (วีรัตน์ พิชญ์พูนพลย์. 2529 : 131 - 136)

1. การวัดพัฒนาการด้านต่าง ๆ แบ่งได้เป็น 7 หมวด คือ

- 1.1 พัฒนาการทางการสร้างสรรค์
- 1.2 พัฒนาการทางด้านสุนทรียภาพ
- 1.3 พัฒนาการทางการรับรู้
- 1.4 พัฒนาการทางด้านสติปัญญา
- 1.5 พัฒนาการทางด้านอารมณ์
- 1.6 พัฒนาการทางด้านกาย
- 1.7 พัฒนาการทางด้านสังคม

2. การวัดพฤติกรรมด้านต่าง ๆ

- 2.1 ด้านความรู้
- 2.2 ด้านความเข้าใจ
- 2.3 ด้านความคิดและการออกแบบ
- 2.4 ด้านศิลปนิยม
- 2.5 ด้านเจตคติและความสนใจ
- 2.6 ด้านทักษะและการนำไปใช้

สงวน ลักษณะ (2534 : 44) ได้กล่าวถึงการวัดผลและประเมินผลทักษะกระบวนการไว้ว่า ปกติการวัดผลในคุณลักษณะทักษะกระบวนการนั้น อาจวัดได้ 3 ส่วน คือ

1. ส่วนความรู้ความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น วิเคราะห์เปรียบเทียบโดยมีข้อมูลประกอบ เป็นเหตุเป็นผล มีเกณฑ์ที่น่าเชื่อถือ ประกอบการประเมินทางเลือกหรือประเมินผลรวม สามารถหาทางเลือกหรือกำหนดขั้นตอนปฏิบัติได้สอดคล้องกับผลที่ต้องการ เป็นต้น

2. ส่วนการปฏิบัติ เช่น ปฏิบัติอย่างมีแผน ปฏิบัติเป็นขั้นตอนครบถ้วน ปฏิบัติไปตรวจสอบไปและปรับปรุงไป เป็นต้น

3. ส่วนความรู้สึก เช่น เห็นโทษ เห็นข้อบกพร่องของสิ่งที่ไม่เหมาะสม เห็นคุณค่า ความสำคัญและพอใจที่จะมีเป้าหมายยกระดับการคิด การปฏิบัติให้ดีขึ้น ใจกว้าง รับฟังความคิดที่หลากหลาย มีความเป็นระบบระเบียบ ใช้เหตุผลเสมอ พอใจในผลงาน การกระทำที่สำเร็จด้วยตนเอง แสดงความสนใจพอใจในกิจกรรมการเรียน เป็นต้น

ทั้งนี้อาจอาศัยสถานการณ์ในกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นสื่อกลางของการกระตุ้น ให้เด็กแสดงพฤติกรรม หรือใช้แบบวัดผลที่สร้างอิงเนื้อหาในกิจกรรมการเรียนการสอน หรือใช้สถานการณ์อิสระจากบทเรียนเป็นกรณีตัวอย่างยกมาสร้างแบบวัดผลให้นักเรียนได้คิด ได้วิเคราะห์และตอบคำถามได้

โรวิท ประวาลพฤกษ์ (2533 : 22 - 23) ได้กล่าวถึงการวัดผลและประเมินผลไว้ในทักษะกระบวนการขั้นที่ 6 ซึ่งได้แก่ การปฏิบัติว่า ความสำเร็จของภาคปฏิบัติ การฝึกทักษะนิสัยจึงขึ้นอยู่กับความชื่นชมความสำเร็จในตอนแรก ๆ เป็นอันมาก ศิลปะ นาฏศิลป์ ดนตรี พลศึกษา ถ้าขาดซึ่งความชื่นชม ความยินดี ความรู้สึกประสบผลสำเร็จเหล่านี้แล้ว ทักษะเหล่านี้ก็จะไม่รุढ़หน้าไปสู่มืออาชีพได้เลย การสอนจึงต้องเสริมสร้างในส่วนนี้ให้มาก และเป็นประจำ

จากที่กล่าวมาแล้ว การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาจำเป็นต้องมีการวัดและประเมินผล เพื่อจะได้ทราบถึงความเจริญงอกงามที่เกิดขึ้นจากการเรียนและการปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปะ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อนักเรียนและการสอนของครู เพราะนักเรียนจะได้ทราบความสามารถของตน สำหรับครูทำให้ได้คิดแก้ไขปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ นอกจากนี้ผลของการวัดผลและประเมินผลยังจะช่วยให้เกิดการจูงใจ ส่งเสริมความสนใจในการเรียนและการเลือกแนวทางการศึกษาได้ถูกต้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมนึก ประเสริฐปาริฉัตร (2532 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการพัฒนาสมรรถภาพด้านการปฏิบัติการสอนของครูมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 7 ผลการวิจัยพบว่า ครูมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 7 มีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจนักเรียน สมรรถภาพด้านการเรียนการสอน สมรรถภาพด้านสื่อการเรียนการสอน และสมรรถภาพด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากถึง 5 ด้าน

ครูผู้ต่ำกว่าปริญญาตรีกับครูวุฒิปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีความต้องการแตกต่างกันในด้านความรู้ความเข้าใจนักเรียน ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กกับครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลางกับครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความต้องการแตกต่างกันในการวัดผลและประเมินผล

กนกรัตน์ ชาญกว้าง (2524 : 137 - 138) ได้ทำการวิจัยศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 พบว่าสภาพการใช้หลักสูตรมีปัญหาคือ ครูไม่เข้าใจหลักสูตร หลักสูตรไม่เหมาะสมกับโรงเรียนบางท้องถิ่น และการใช้หลักสูตรไม่ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ ด้านหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรมีปัญหาคือ เอกสารหลักสูตรไม่เพียงพอ เนื้อหาหลักสูตรมีมากเกินไปไม่เหมาะสมกับเวลาเรียน เนื้อหาหลักสูตรมากสลับซับซ้อนไม่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของนักเรียน ด้านบุคลากรมีปัญหาคือ บุคลากรไม่เพียงพอ การใช้บุคลากรไม่ตรงกับความถนัดและความสามารถ ขาดครูที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนมีปัญหาคือ ขาดอุปกรณ์ที่ช่วยเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เวลาเรียนจำกัด อันเป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ตรงตามจุดประสงค์ ครูยังใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบเดิมโดยไม่สนใจกิจกรรมใหม่ ๆ ด้านสื่อการเรียนมีปัญหาคือ สื่อการเรียน

ไม่พอเพียงและขาดงบประมาณจัดซื้อ ด้านการประเมินผลมีปัญหาคือ ครูไม่เข้าใจวิธีการประเมินผลและนักเรียนไม่สนใจสอบแก้ตัว

สมาน บุญสัน (2524 : 126 - 131) ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในเขตการศึกษา 1 พบว่า ปัญหาของหมวดศิลปศึกษา ได้แก่ ความไม่พอเพียงของเอกสารและคู่มือครูแต่ละรายวิชา ความไม่พอเพียงของหนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ และการจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นเพื่อใช้ในแต่ละรายวิชา ตามลำดับ

จากงานวิจัยของศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ (กรมวิชาการ. 2526 : 63 - 64) ซึ่งทำการศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 พบว่า ควรเขียนจุดประสงค์ของวิชาเลือกแต่ละรายวิชาให้เด่นชัด แต่ละรายวิชาจะให้อสอนอย่างไร แต่ไหน ควรเขียนเนื้อหาและคำอธิบายรายวิชาเลือกให้แคบลง ให้ชัดเจนขึ้นว่าจะให้ครูสอนเนื้อหาอะไรบ้าง ควรจัดหาหรือบรรจุครูแผนกทัศนศิลปศึกษาให้มีจำนวนเพียงพอกับความต้องการของโรงเรียน ควรจัดหาหรือส่งเสริมให้โรงเรียนมีอุปกรณ์การสอนอย่างเพียงพอ ควรส่งเสริมให้โรงเรียนเปิดแผนการเรียนศิลปศึกษาแผนกทัศนศิลปศึกษาให้มากขึ้น

ไพโรจน์ รุจิระวิจิตร (2529 : 89) ได้ศึกษาความรู้และเจตคติต่อศิลปศึกษาของครูศิลปศึกษา ได้ข้อมูลว่าครูศิลปศึกษาควรตระหนักถึงบทบาทหน้าที่อันสำคัญของตนเอง และควรถือเป็นหน้าที่โดยตรงที่จะต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะได้นำความรู้เหล่านั้นไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนศิลปศึกษาให้นักเรียนได้รับประโยชน์มากที่สุด

บุญมี พันธุ์ไทย (2527 : 48) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา พบว่า โรงเรียนส่วนมากไม่มีห้องโสตทัศนศึกษา ผู้บริหารและครูส่วนมากมีความสนใจที่จะใช้วัสดุอุปกรณ์มาก แต่จัดอยู่ที่ไม่มีอุปกรณ์จะใช้ อุปกรณ์ที่ต้องการมากที่สุดคือ เทปบันทึกเสียงและเครื่องฉายสไลด์

กิตติ แสงเทียนฉาย (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความท้อถอยและสาเหตุในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 7 พบว่า ระดับความท้อถอยของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาของเขตการศึกษา 7 มีระดับต่ำในด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์และด้านความด้อยสัมพันธ์ภาพต่อบุคคล และจากการสรุปประเด็นการตอบปัญหาปลายเปิด ปัญหาคือ สาเหตุจากการที่ผู้บริหารใช้ระบบพวกพ้อง สร้างความแตกแยก ไม่มีคุณธรรมและความยุติธรรมในการบริหารงาน และสาเหตุจากการที่ผู้บริหารไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารงาน

ประดิษฐ์ จันทรแสนตอ (2529 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงสภาพและปัญหาการเรียนการสอนวิชาการงานและอาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 8 พบว่า การเรียนการสอนวิชาการงานและอาชีพ สภาพแวดล้อมยังไม่เอื้ออำนวยในการเรียนการสอน ผู้ปกครองนักเรียนมีฐานะยากจน แหล่งวิทยากร สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระมีน้อย

สุมาลี จันทรชลอ (2522 : 64) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การติดตามผลการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 พบว่า ครูโดยส่วนรวมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนค่อนข้างน้อย ครูได้ปฏิบัติตามการประเมินผลการเรียนถูกต้องตามระเบียบการประเมินผลการเรียนในระดับปานกลาง ครูมีปัญหาสำคัญในการประเมินผลตามระเบียบในเรื่องคู่มือการประเมินผลไม่เพียงพอ ขาดความรู้เรื่องระเบียบการประเมินผลตามที่กระทรวงกำหนด

วัชรินทร์ ฐิตอดิษฐ์ (2530 : 73 - 80) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะติดต่อวิชาศิลปศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูศิลปศึกษาได้เน้นการสอนเนื้อหาวิชาให้ตรงกับจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่าและความสัมพันธ์ของศิลปะกับชีวิตประจำวัน ครูที่จบการศึกษามาทางศิลปะโดยตรง มักจะเน้นให้นักเรียนเรียนรู้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางศิลปะมากเกินไป ไม่พยายามส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ครูควรกำหนดเนื้อหาวิชาให้เหมาะสม

กับวัยและวุฒิของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีขึ้น ครูศิลปศึกษาที่ไม่ได้ศึกษาทางศิลปศึกษาโดยตรงจะขาดความรู้พื้นฐานทางศิลปะ และไม่สามารถจัดกิจกรรมในชั้นเรียนให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กได้อย่างเหมาะสม นักเรียนชอบวิธีสอนแบบศึกษานอกสถานที่มากที่สุด และไม่ชอบวิธีสอนแบบบรรยาย วิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาที่มีการวัดผลประเมินผลที่ยุ่งยาก เพราะเป็นวิชาที่มุ่งเน้นทางจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึก มากกว่าความรู้ ความจำ การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีวัดผลประเมินผลที่แน่นอนและเหมาะสมจึงทำได้ยาก

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วนั้น ชี้ให้เห็นว่า การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาจะเกิดผลดีนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่างด้วยกันคือ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านอุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติการศิลปศึกษา นอกจากนี้จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พอจะสรุปได้ว่า ความรู้ความสามารถของครูศิลปศึกษา และความพร้อมของโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาด้วย

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

วิธีดำเนินการ แบ่งเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือ
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 7 ประกอบด้วย 8 จังหวัดดังต่อไปนี้ จังหวัดพิษณุโลก กำแพงเพชร ตาก นครสวรรค์ พิจิตร เพชรบูรณ์ สุโขทัย อุตรดิตถ์

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 7 โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) ดังนี้

1. สํารวจโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตการศึกษา 7 เพื่อหาโรงเรียนที่เปิดทำการสอนวิชาศิลปศึกษา พบว่า มี 43 โรงเรียน และมีจำนวนครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาทั้งสิ้น 108 คน ดังแสดงไว้ในตาราง 1

2. จำนวนครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ครูที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ได้จำนวน 64 คน และครูที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง ได้จำนวน 44 คน แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับฉลาก กำหนดอัตราร้อยละ 80 จากกลุ่มครูที่แบ่งไว้ทั้งสองกลุ่ม จะได้กลุ่มตัวอย่างครูที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 51 คน และครูที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 35 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 86 คน ดังแสดงไว้ในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงจำนวนโรงเรียนที่เปิดทำการสอนวิชาศิลปศึกษาและจำนวนครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตการศึกษา 7

จังหวัด	โรงเรียนที่เปิดทำการสอน วิชาศิลปศึกษา	ครูผู้สอน วิชาศิลปศึกษา
พิษณุโลก	6	17
กำแพงเพชร	4	13
ตาก	2	2
นครสวรรค์	9	23
พิจิตร	5	14
เพชรบูรณ์	5	10
สุโขทัย	8	21
อุตรดิตถ์	4	8
รวม	43	108

ตาราง 2 แสดงจำนวนครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา จำแนกตามขนาดของโรงเรียนและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของโรงเรียน	ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง
ขนาดใหญ่	64	51
ขนาดกลาง	44	35
รวม	108	86

การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่สร้างเป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิดและปลายเปิด จำนวน 2 ตอน
การสร้างเครื่องมือมีวิธีดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. สัมภาษณ์นักวิชาการ ศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการออกแบบสอบถาม
3. ศึกษาหลักวิธีการสร้างแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ ของ ลีเคิร์ท
(Likert. 1967 : 180 - 188)
4. นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 1 ข้อ 2 และข้อ 3 มาสร้างแบบสอบถามซึ่งเกี่ยวกับ
เรื่องหลักสูตร การเรียนการสอน สื่อการสอน ห้องปฏิบัติการ การวัดและประเมินผล

5. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปสอบคุณภาพในด้านความเที่ยงตรง (Validity) โดยสอบถามจากผู้มีประสบการณ์ทางการสอนศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายว่า สภาพการเรียนรู้การสอนด้านต่าง ๆ ครอบคลุมสภาพที่เกิดขึ้นจริงในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาปรับปรุงแบบสอบถามให้มีคุณภาพดีขึ้น หลังจากนั้นนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านโครงสร้าง (Construct Validity) ตลอดจนสนทนากลุ่มอีกครั้งหนึ่ง
6. นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจหาความเที่ยงตรงและแก้ไขแล้วไปทดลองกับครูผู้สอนศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 7 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cofficient Alpha) ของครอนบัค (Cronbach. 1970 : 61)
7. ปรับปรุงและจัดรูปแบบของแบบสอบถามให้สะดวกในการจัดส่งและเก็บข้อมูล แล้วจึงนำส่งกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมใบแนะนำตัวไปส่งให้ครูศิลปศึกษาด้วยตนเอง ส่วนหนึ่งที่สามารถเดินทางไปส่งได้โดยสะดวก ส่วนที่เหลือส่งโดยทางไปรษณีย์
2. ผู้วิจัยรับแบบสอบถามคืนด้วยตัวเอง และรอรับคืนทางไปรษณีย์

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนแล้ว ดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม
2. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

2.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับครู ศิลปศึกษา ทว่าการวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ของคำตอบเกี่ยวกับวุฒิและขนาดโรงเรียน แล้วเปลี่ยนคะแนนความถี่ของคำตอบให้เป็นร้อยละของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

2.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนการสอนของครู ศิลปศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า วิเคราะห์ค่าตามโดยนำมาหาคะแนนเป็น 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ท (Likert. 1967 : 180 - 188) ดังนี้

มากที่สุด	มีค่าเท่ากับ 5
มาก	มีค่าเท่ากับ 4
ปานกลาง	มีค่าเท่ากับ 3
น้อย	มีค่าเท่ากับ 2
น้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ 1

นำค่าคะแนนเฉลี่ยของแต่ละข้อมาประเมินค่ากำหนดเกณฑ์ดังนี้

ตั้งแต่ 1.00 - 1.49	หมายความว่า น้อยที่สุด
1.50 - 2.49	หมายความว่า น้อย
2.50 - 3.49	หมายความว่า ปานกลาง
3.50 - 4.49	หมายความว่า มาก
4.50 - 5.00	หมายความว่า มากที่สุด

(ชาญกิจ ขอบทากิจ. 2522 : 19)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าร้อยละใช้ในการเปรียบเทียบความถี่ของข้อมูลต่าง ๆ ประเภทให้เลือกตอบในแบบสอบถามตอนที่ 1

2. หาค่าคะแนนเฉลี่ย คะแนนของข้อมูลที่อยู่ในลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า
(Ferguson. 1966 : 42)
3. หาค่าความแปรปรวน เพื่อดูการกระจายของคะแนนในแต่ละข้อของ
แบบสอบถามที่อยู่ในลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า (Ferguson. 1966 : 67)
4. วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์
สหสัมพันธ์แบบแอลฟา (α - Coefficient) (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2521 : 299)
5. เปรียบเทียบความแตกต่างรายเฉลี่ยในแบบสอบถามตอนที่ 2 โดยจำแนกตาม
วุฒิ และขนาดของโรงเรียน โดยใช้สูตร t-test. (Ferguson. 1966 : 165)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 7 ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของครูศิลปศึกษา

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา โดยจำแนกตามวุฒิ และขนาดโรงเรียน

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 7

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัด		ระดับ
		$\bar{X}$	S.D.	
	<u>ด้านหลักสูตร</u>			
1	ท่านมีความเข้าใจจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาศิลปะเพียงใด	3.70	.76	มาก
2	การนำจุดประสงค์ไปใช้ในการเรียนการสอนได้สำเร็จเพียงใด	3.33	.82	ปานกลาง
3	จุดประสงค์วิชาศิลปะมีความเหมาะสมและชัดเจนเพียงใด	3.08	.85	ปานกลาง

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัด		ระดับ
		$\bar{X}$	S.D.	
4	เวลาเรียน 1 รายวิชา กำหนดให้ 2 คาบต่อสัปดาห์ เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนเพียงใด ท่านมั่นใจในความรู้ความสามารถของท่านในการสอน ในรายวิชาต่อไปนี้เพียงใด	3.11	1.06	ปานกลาง
5	ศิลปะนิยม	3.33	.90	ปานกลาง
6	การออกแบบ	3.44	1.10	ปานกลาง
7	การเขียนภาพ	3.53	1.06	มาก
8	การพิมพ์ภาพ	3.07	1.07	ปานกลาง
9	การปั้นและหล่อ	3.38	1.11	ปานกลาง
10	การแกะสลัก	3.18	1.01	ปานกลาง
11	ศิลปะพื้นบ้าน	3.10	.85	ปานกลาง
12	ศิลปะประดิษฐ์	3.17	.96	ปานกลาง
13	ศิลปะการตกแต่ง	3.36	1.00	ปานกลาง
14	ศิลปะการแต่งกาย	2.89	1.00	ปานกลาง
15	เครื่องโลหะรูปพรรณ	2.86	.97	ปานกลาง
16	เครื่องจักสานและย้อมสี	2.23	.92	น้อย
17	เครื่องจักสาน	2.24	.98	น้อย
18	เครื่องรัก	2.22	1.08	น้อย
19	เครื่องหนัง	2.61	1.27	ปานกลาง

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัด		ระดับ
		$\bar{X}$	S.D.	
20	เครื่องเปลือกหอย	2.05	.97	น้อย
21	เนื้อหา กลุ่มวิชาศิลปะ มีความเหมาะสมกับสภาพ การจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอน ปลายเพียงใด	3.25	.77	ปานกลาง
22	เนื้อหาวิชามีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน ในสภาพท้องถิ่นเพียงใด	2.96	.88	ปานกลาง
	รวม	2.98	.48	ปานกลาง
<u>ด้านการสอน</u>				
23	ท่านใช้วิธีการนำเข้าสู่บทเรียนเพียงใด	3.33	.69	ปานกลาง
24	ท่านสามารถสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอน เพียงใด	3.54	.80	มาก
25	ท่านนำวิธีการทางจิตวิทยามาใช้ในการสอนเพียงใด	3.58	.88	มาก
26	ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้ความรู้จากการบรรยาย เพียงใด	3.43	.79	ปานกลาง
27	ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงวิธีการ แก้ปัญหาเพียงใด	3.57	.81	มาก

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัด		ระดับ
		X	S.D.	
28	ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและอธิบายเพียงใด	3.12	.74	ปานกลาง
29	ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้ทำตามขั้นตอนการสาธิตเพียงใด	3.77	.80	มาก
30	ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้รู้จักการทำงานร่วมกันเพียงใด	3.90	.76	มาก
31	ท่านสามารถสอนให้นักเรียนรู้จักนำความรู้ไปใช้ให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นเพียงใด	3.62	.74	มาก
32	ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้ประสบการณ์จากแหล่งวิทยาการภายนอกห้องเรียนเพียงใด	3.40	.88	ปานกลาง
33	ท่านจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการเพียงใด	3.45	.73	ปานกลาง
34	ท่านจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความถนัดและความสามารถของนักเรียนแต่ละบุคคลเพียงใด	3.45	.86	ปานกลาง
35	ท่านจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีอิสระในการสร้างสรรค์เพียงใด	3.91	.82	มาก
36	ท่านจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพียงใด	3.84	.83	มาก

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัด		ระดับ
		$\bar{X}$	S.D.	
37	ท่านจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นเพียงใด	3.26	.83	ปานกลาง
38	ท่านนำวิทยากรในท้องถิ่นเข้ามาชั้นในห้องเรียนเพียงใด	2.88	.97	ปานกลาง
39	ท่านนำนักเรียนออกไปใช้วิทยากรในท้องถิ่นเพียงใด	2.60	.98	ปานกลาง
	รวม	3.45	.53	ปานกลาง
	<u>ด้านสื่อการสอนและห้องปฏิบัติการ</u>			
40	สื่อการสอนที่ท่านใช้มีปริมาณเพียงใด	3.18	.92	ปานกลาง
41	สื่อการสอนอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้ทำงานเพียงใด	3.44	.87	ปานกลาง
42	ท่านมีความรู้ในการผลิตสื่อการสอนเพียงใด	3.48	.87	ปานกลาง
43	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการจัดเก็บรักษาสื่อการสอนเพียงใด	3.41	.91	ปานกลาง
44	ท่านผลิตสื่อการสอนโดยใช้วัสดุในท้องถิ่นเพียงใด	3.14	.92	ปานกลาง
45	ท่านใช้สื่อการสอนได้อย่างสอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมเพียงใด	3.50	.89	มาก
46	ท่านใช้สื่อการสอนได้อย่างเหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักเรียนเพียงใด	3.46	.80	ปานกลาง

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัด		ระดับ
		$\bar{X}$	S.D.	
47	ท่านใช้สื่อการสอนเพื่อสร้างความสนใจนักเรียนให้เกิดความคิดและเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียนเพียงใด	3.47	.79	ปานกลาง
48	ท่านใช้สื่อการสอนเป็นสื่อสื่อความหมายระหว่างครูกับนักเรียนเพียงใด	3.41	.80	ปานกลาง
49	ท่านเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเตรียมและใช้สื่อการสอนเพียงใด	3.39	.93	ปานกลาง
	สื่อการสอนต่อไปนี้ ท่านได้ใช้ในการสอนเพียงใด			
50	กระดานดำ	3.27	1.10	ปานกลาง
51	รูปภาพ	3.86	.98	มาก
52	แผนภูมิ	2.91	.93	ปานกลาง
53	ของจำลอง	3.53	.99	มาก
54	ของจริง	3.79	1.12	มาก
	เครื่องฉายต่อไปนี้ ท่านได้ใช้ในการสอนเพียงใด			
55	เครื่องฉายสไลด์ (Slide Projector)	2.34	1.24	น้อย
56	เครื่องฉายโอเวอร์เฮด (Overhead Projector)	2.20	1.16	น้อย
57	เครื่องวีดิทัศน์ (Video Tape)	2.53	1.26	ปานกลาง
58	ห้องปฏิบัติการศิลปะมีความพอเพียงเพียงใด	2.61	1.35	ปานกลาง
59	ห้องปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมภาคทฤษฎีเพียงใด	3.17	1.17	ปานกลาง
60	ห้องปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมภาคปฏิบัติเพียงใด	3.36	1.31	ปานกลาง

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัด		ระดับ
		$\bar{X}$	S.D.	
61	ห้องปฏิบัติงานมีวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกเพียงพอ	2.74	1.16	ปานกลาง
	รวม	3.18	.62	ปานกลาง
<u>ด้านการวัดผลและประเมินผล</u>				
62	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับระเบียบการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เพียงใด	3.50	.86	มาก
63	ท่านทดสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียนก่อนทำการสอนเพียงใด	3.24	.79	ปานกลาง
64	ท่านสร้างเครื่องมือในการวัดผลได้สอดคล้องกับจุดประสงค์เพียงใด	3.00	.51	ปานกลาง
65	ท่านทำการวัดผลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพียงใด	3.59	.75	มาก
66	ท่านประเมินผลโดยคำนึงถึงพัฒนาการของนักเรียนเพียงใด	3.58	.74	มาก
67	ท่านประเมินผลงานของนักเรียนโดยคำนึงถึงประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับจากการปฏิบัติเพียงใด	3.69	.73	มาก
68	ท่านใช้ผลงานของนักเรียนในการประเมินผลเพียงใด	3.96	.78	มาก
69	ท่านใช้ความรู้สึกทางศิลปะของท่านเป็นเกณฑ์ในการประเมินผลงานของนักเรียนเพียงใด	3.44	.96	ปานกลาง

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัด		ระดับ
		X	S.D.	
70	ท่านทบทวนที่การวัดผลและประเมินผลเพียงใด	3.54	.74	มาก
71	ท่านชี้แจงผลของการวัดผลและประเมินผลเพื่อให้นักเรียนได้ทราบถึงข้อดี ข้อเสีย เพียงใด	3.79	.63	มาก
72	ท่านได้ประเมินผลการสอนของตัวผู้สอนเองเพียงใด	3.51	.83	มาก
	รวม	3.56	.54	มาก
	รวมทั้งฉบับ	3.29	.46	ปานกลาง

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ครูศิลปศึกษามีสภาพการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($X = 3.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการวัดผลและประเมินผลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

ด้านหลักสูตร มีสภาพการจัดการเรียนการสอนที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อ 1 ความรู้ความเข้าใจจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาศิลปะ ($X = 3.70$) ข้อ 7 ความรู้ความสามารถในการสอนรายวิชาการเขียนภาพ ($X = 3.53$) ส่วนสภาพการจัดการเรียนการสอนที่อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ข้อ 16 ความรู้ความสามารถในการสอนรายวิชาเครื่องจักทอข้อมสี่ ($X = 2.23$) ข้อ 17 ความรู้ความสามารถในการสอนรายวิชาเครื่องจักสาน ($X = 2.24$) ข้อ 18 ความรู้ความสามารถในการสอนรายวิชาเครื่องรัก ($X = 2.22$) ข้อ 20 ความรู้ความสามารถใน

การสอนรายวิชาเครื่องเป่าลูกหอย ($X = 2.05$) นอกจากนี้ทุกข้อมีสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการสอน มีสภาพการจัดการเรียนการสอนที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อ 24 การสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอน ($X = 3.54$) ข้อ 25 การนำวิธีการทางจิตวิทยามาใช้ในการเรียนการสอน ($X = 3.58$) ข้อ 27 การสอนให้นักเรียนรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา ($X = 3.57$) ข้อ 29 การสอนให้นักเรียนได้ทำตามขั้นตอนการสาธิต ($X = 3.77$) ข้อ 30 การสอนให้นักเรียนได้รู้จักการทำงานร่วมกัน ($X = 3.90$) ข้อ 31 การสอนให้นักเรียนรู้จักนำความรู้ไปใช้ให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ($X = 3.62$) ข้อ 35 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ($X = 3.84$) นอกจากนี้ทุกข้อมีสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านสื่อการสอนและห้องปฏิบัติการ มีสภาพการจัดการเรียนการสอนที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อ 53 การใช้สื่อการสอนประเภทของจำลอง ($X = 3.53$) ข้อ 54 การใช้สื่อการสอนประเภทของจริง ($X = 3.79$) ส่วนสภาพการจัดการเรียนการสอนที่อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ข้อ 55 การใช้สื่อการสอนประเภทเครื่องฉายสไลด์ ($X = 2.34$) ข้อ 56 การใช้สื่อการสอนประเภทเครื่องฉายโอเวอร์เฮด ($X = 2.53$) นอกจากนี้ทุกข้อมีสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการวัดผลและประเมินผล มีสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อ 62 ความรู้เกี่ยวกับระเบียบการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ($X = 3.50$) ข้อ 65 การวัดผลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ($X = 3.59$) ข้อ 66 การประเมินผลโดยคำนึงถึงพัฒนาการของนักเรียน ($X = 3.58$) ข้อ 67 ประเมินผลงานของนักเรียนโดยคำนึงถึงประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับจากการปฏิบัติ ($X = 3.69$) ข้อ 68 ใช้ผลงานของนักเรียนในการประเมินผล ($X = 3.96$) ข้อ 70 การทำบันทึกการวัดผลและประเมินผล ($X = 3.54$) ข้อ 71 การชี้แจงผลของการวัดผลและประเมินผลเพื่อให้นักเรียนได้ทราบถึงข้อดีและข้อเสีย ($X = 3.79$) ข้อ 72 การประเมินผลการสอนของตัวครูผู้สอน ($X = 3.51$) นอกจากนี้ทุกข้อมีสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 4 เปรียบเทียบความแตกต่างสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาที่มีวุฒิ
ศิลปศึกษากับครูที่ไม่มีวุฒิลิขศึกษา

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัดจำแนกตามวุฒิ				t
		มีวุฒิ N=36		ไม่มีวุฒิ N=50		
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
	<u>ด้านหลักสูตร</u>					
1	ท่านมีความเข้าใจจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาศิลปะเพียงใด	3.21	.82	3.21	.96	.13
2	การนำจุดประสงค์ไปใช้ในการเรียนการสอนได้สำเร็จเพียงใด	3.47	.84	3.24	.74	1.30
3	จุดประสงค์วิชาศิลปะมีความเหมาะสมและชัดเจนเพียงใด	3.08	.84	3.08	.87	.02
4	เวลาเรียน 1 รายวิชา กำหนดให้ 2 คาบต่อสัปดาห์ เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนเพียงใด ท่านมั่นใจในความรู้ความสามารถของท่านในการสอนในรายวิชาต่อไปนี้เพียงใด	3.22	1.01	3.04	1.10	.78
5	ศิลปะนิยม	3.38	.83	3.30	.94	.45
6	การออกแบบ	3.58	.90	3.34	1.22	1.01
7	การเขียนภาพ	3.66	1.01	3.48	1.11	.80
8	การพิมพ์ภาพ	3.13	.96	3.02	1.15	.51
9	การปั้นและหล่อ	3.66	1.04	3.18	1.13	2.03
10	การแกะสลัก	3.27	.91	3.12	1.08	.71

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัดงานตามวุฒิ				t
		มีวุฒิ N=36		ไม่มีวุฒิ N=50		
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
11	ศิลปะพื้นบ้าน	3.08	.80	3.12	.89	.20
12	ศิลปะประดิษฐ์	3.33	.89	3.06	.99	1.31
13	ศิลปะการตกแต่ง	3.47	.77	3.28	1.14	.93*
14	ศิลปะการแต่งกาย	2.83	1.02	2.94	1.09	-.46
15	เครื่องโลหะรูปพรรณ	2.30	.98	2.24	.98	.31
16	เครื่องดักทอและย้อมสี	2.19	.88	2.26	.96	-.32
17	เครื่องจักสาน	2.30	1.00	2.20	.96	.49
18	เครื่องรัก	2.27	1.16	2.18	1.04	.41
19	เครื่องหนัง	2.91	1.40	2.40	1.14	1.88
20	เครื่องเปลือกหอย	2.27	1.11	1.90	.83	1.80
21	เนื้อหา กลุ่มวิชาศิลปะ มีความเหมาะสมกับสภาพ การจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอน ปลายเพียงใด	3.36	.72	3.18	.80	1.08
22	เนื้อหาวิชามีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการ สอนในสภาพท้องถิ่นเพียงใด	2.88	.97	3.02	.82	-.67
	รวม	3.06	.47	2.92	.48	1.38

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัดจำแนกตามวุฒิ				t
		มีวุฒิ N=36		ไม่มีวุฒิ N=50		
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
	<u>ด้านการสอน</u>					
23	ท่านใช้วิธีการนำเข้าสู่บทเรียนเพียงใด	3.36	.72	3.32	.68	.27
24	ท่านสามารถสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอนเพียงใด	3.58	.90	3.52	.73	.36
25	ท่านนำวิธีการทางจิตวิทยามาใช้ในการสอนเพียงใด	3.63	.96	3.54	.83	.51
26	ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้ความรู้จากการบรรยายเพียงใด	3.38	.83	3.46	.76	-.41
27	ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหาเพียงใด	3.38	.83	3.70	.78	-1.76
28	ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและอภิปรายเพียงใด	3.05	.82	3.18	.69	-.76
29	ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้ทำตามขั้นตอนการสาธิตเพียงใด	3.83	.94	3.74	.69	.50*
30	ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้รู้จักการทำงานร่วมกันเพียงใด	3.80	.85	3.98	.68	-1.05
31	ท่านสามารถสอนให้นักเรียนรู้จักนำความรู้ไปใช้ให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นเพียงใด	3.61	.87	3.64	.72	-.17

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัดงานตามวุฒิ				t
		มีวุฒิ N=36		ไม่มีวุฒิ N=50		
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
32	ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้ประสบการณ์จากแหล่งวิทยาการภายนอกห้องเรียนเพียงใด	3.41	1.05	3.40	.75	.08*
33	ท่านจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการเพียงใด	3.27	.70	3.58	.73	-1.92
34	ท่านจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความถนัดและความสามารถของนักเรียนแต่ละบุคคลเพียงใด	3.27	.88	3.58	.83	-1.62
35	ท่านจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีอิสระในการสร้างสรรค์เพียงใด	4.05	.95	3.82	.72	1.31
36	ท่านจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพียงใด	4.00	.89	3.74	.77	1.44
37	ท่านจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นเพียงใด	3.30	.88	3.24	.79	.36
38	ท่านนำวิทยาการในท้องถิ่นเข้ามาใช้ในห้องเรียนเพียงใด	2.91	1.07	2.86	.90	.26
39	ท่านนำนักเรียนออกไปใช้วิทยาการในท้องถิ่นเพียงใด	2.61	1.12	2.60	.88	.05
	รวม	3.44	.59	3.46	.49	-.19

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัดงานแนกตามวุฒิ				t
		มีวุฒิ N=36		ไม่มีวุฒิ N=50		
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
	<u>ด้านสื่อการสอนและห้องปฏิบัติการ</u>					
40	สื่อการสอนที่ท่านใช้มีปริมาณเพียงพอ	3.19	.92	3.18	.94	.07
41	สื่อการสอนอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้งานเพียงพอ	3.41	.80	3.33	.93	.61
42	ท่านมีความรู้ในการผลิตสื่อการสอนเพียงพอ	3.50	.94	3.48	.83	.10
43	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการจัดเก็บรักษาสื่อการสอน เพียงพอ	3.44	1.02	3.40	.80	.22
44	ท่านผลิตสื่อการสอนโดยใช้เวลาในท้องถิ่นเพียงพอ	3.27	1.00	3.04	.85	1.18
45	ท่านใช้สื่อการสอนได้อย่างสอดคล้องกับเนื้อหาและ กิจกรรมเพียงพอ	3.52	.54	3.48	.86	.21
46	ท่านใช้สื่อการสอนได้อย่างเหมาะสมกับวุฒิภาวะของ นักเรียนเพียงพอ	3.47	.84	3.46	.78	.07
47	ท่านใช้สื่อการสอนเพื่อสร้างความสนใจนักเรียนให้ เกิดความคิดและเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียน เพียงพอ	3.50	.84	3.46	.76	.23
48	ท่านใช้สื่อการสอนเป็นเครื่องสื่อความหมายระหว่าง ครูกับนักเรียนเพียงพอ	3.44	.77	3.40	.83	.25
49	ท่านเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเตรียม และใช้สื่อการสอนเพียงพอ	3.47	1.00	3.34	.89	.64

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัดจำแนกตามวุฒิ				t
		มีวุฒิ N=36		ไม่มีวุฒิ N=50		
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
	สื่อการสอนต่อไปนี้ ท่านได้ใช้ในการสอนเพียงใด					
50	กระดานดำ	3.41	1.05	3.18	1.13	.98
51	รูปภาพ	3.91	.99	3.82	.98	.45
52	แผนภูมิ	2.91	.96	2.92	.92	-.02
53	ของจำลอง	3.63	.93	3.46	1.03	.82
54	ของจริง	3.91	1.13	3.70	1.12	.88
	เครื่องฉายต่อไปนี้ ท่านได้ใช้ในการสอนเพียงใด					
55	เครื่องฉายสไลด์ (Slide Projector)	2.41	1.31	2.30	1.19	.43
56	เครื่องฉายโอเวอร์เฮด (Overhead Projector)	2.30	1.26	2.14	1.10	.65
57	เครื่องวีดิทัศน์ (Video Tape)	2.30	1.34	2.52	1.24	-.76
58	ห้องปฏิบัติการศิลปะมีความพอเพียงเพียงใด	2.66	1.47	2.58	1.27	.29
59	ห้องปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมภาคทฤษฎีเพียงใด	3.33	1.24	3.06	1.11	1.07
60	ห้องปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมภาคปฏิบัติเพียงใด	3.58	1.22	3.20	1.35	1.35
61	ห้องปฏิบัติการมีวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกเพียงใด	2.72	1.18	2.76	1.13	-.15
	รวม	3.42	.63	3.14	.62	.73

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัดจำแนกตามวุฒิ				t
		มีวุฒิ N=36		ไม่มีวุฒิ N=50		
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
	<u>ด้านการวัดผลและประเมินผล</u>					
62	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับระเบียบการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) เพียงใด	3.38	.87	3.58	.85	-1.01
63	ท่านทดสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียนก่อนทำการสอนเพียงใด	3.16	.81	3.30	.78	-.75
64	ท่านสร้างเครื่องมือในการวัดผลได้สอดคล้องกับจุดประสงค์เพียงใด	3.11	.78	3.42	.85	-1.70
65	ท่านทำการวัดผลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพียงใด	3.61	.72	3.58	.78	.19
66	ท่านประเมินผลโดยคำนึงถึงพัฒนาการของนักเรียนเพียงใด	3.58	.73	3.58	.75	.02
67	ท่านประเมินผลงานของนักเรียนโดยคำนึงถึงประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับจากการปฏิบัติเพียงใด	3.69	.74	3.70	.73	-.03
68	ท่านใช้ผลงานของนักเรียนในการประเมินผลเพียงใด	4.02	.84	3.92	.75	.62
69	ท่านใช้ความรู้สึกทางศิลปะของท่านเป็นเกณฑ์ในการประเมินผลงานของนักเรียนเพียงใด	3.47	1.15	3.42	.81	.23*
70	ท่านทำบันทึกการวัดผลและประเมินผลเพียงใด	3.55	.80	3.54	.70	.09

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัดงานแยกตามวุฒิ				t
		มีวุฒิ N=36		ไม่มีวุฒิ N=50		
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
71	ท่านชี้แจงผลของการวัดผลและประเมินผลเพื่อให้ นักเรียนได้ทราบถึงข้อดี ข้อเสีย เพียงใด	3.86	.76	3.74	.52	.82*
72	ท่านได้ประเมินผลการสอนของตัวผู้สอนเองเพียงใด	3.52	1.00	3.50	.70	.14*
	รวม	3.54	.57	3.57	.53	-.21
	รวมทุกด้าน	3.32	.50	3.27	.43	.49

$$*t_{.05}(84) = 1.980$$

จากตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ครูศิลปศึกษาที่มีวุฒิต่างกัน มีสภาพการจัดการเรียนการสอน รวมทุกด้านโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 5 เปรียบเทียบความแตกต่างสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่กับครูศิลปศึกษาที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัดจำแนกตามขนาดโรงเรียน				t
		ขนาดใหญ่ N = 51		ขนาดกลาง N = 35		
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
	<u>ด้านหลักสูตร</u>					
1	ท่านมีความเข้าใจจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาศิลปะเพียงใด	3.74	.77	3.65	.76	.52
2	การนำจุดประสงค์ไปใช้ในการเรียนการสอนได้สำเร็จเพียงใด	3.35	.82	3.31	.83	.21
3	จุดประสงค์วิชาศิลปะมีความเหมาะสมและชัดเจนเพียงใด	3.17	.68	2.94	1.05	1.15*
4	เวลาเรียน 1 รายวิชา กำหนดให้ 2 คาบต่อสัปดาห์เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนเพียงใด ท่านมั่นใจในความรู้ความสามารถของท่านในการสอนในรายวิชาต่อไปนี้เพียงใด	3.09	1.08	3.14	1.06	-.19
5	ศิลปะนิยม	3.39	.91	3.25	.88	.68
6	การออกแบบ	3.52	1.12	3.31	1.07	.87
7	การเขียนภาพ	3.49	1.17	3.65	.90	-.71
8	การพิมพ์ภาพ	2.90	1.06	3.31	1.05	-1.78
9	การปั้นและหล่อ	3.43	1.20	3.31	.99	.47

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัดงานนงตามขนาดโรงเรียน				t
		ขนาดใหญ่ N = 51		ขนาดกลาง N = 35		
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
10	การแกะสลัก	3.13	1.11	3.25	.85	-.54
11	ศิลปะพื้นบ้าน	3.00	.82	3.25	.88	-1.38
12	ศิลปะประดิษฐ์	2.98	1.88	3.45	1.01	-2.32
13	ศิลปะการตกแต่ง	3.25	1.05	3.51	.91	-1.18
14	ศิลปะการแต่งกาย	2.82	1.10	3.00	1.00	-.75
15	เครื่องโลหะรูปพรรณ	2.27	1.02	2.25	.91	.08
16	เครื่องถักทอและย้อมสี	2.11	.90	2.40	.94	-1.39
17	เครื่องจักสาน	2.07	.89	2.48	1.06	-1.92
18	เครื่องรัก	2.11	.99	2.37	1.21	-1.06
19	เครื่องหนัง	2.05	1.30	2.77	1.23	-.93
20	เครื่องเปลือกหอย	1.92	.97	2.25	.95	-1.58
21	เนื้อหา กลุ่มวิชาศิลปะ มีความเหมาะสม กับสภาพการจัดการเรียนการสอนในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายเพียงใด	3.21	.78	3.31	.75	-.58
22	เนื้อหาวิชามีความเหมาะสมกับการจัดการ เรียนการสอนในสภาพท้องถิ่นเพียงใด	2.96	.93	2.57	.82	-.05
	รวม	2.93	.39	3.05	.59	-1.08*

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัดงานตามขนาดโรงเรียน				t
		ขนาดใหญ่ N = 51		ขนาดกลาง N = 35		
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
	<u>ด้านการสอน</u>					
23	ท่านใช้วิธีการนำเข้าสู่บทเรียนเพียงใด	3.39	.63	3.22	.78	.88
24	ท่านสามารถสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอนเพียงใด	3.62	.77	3.42	.85	1.12
25	ท่านนำวิธีการทางจิตวิทยามาใช้ในการสอนเพียงใด	3.72	.72	3.37	1.06	1.72*
26	ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้ความรู้จากการบรรยายเพียงใด	3.54	.70	3.25	.88	1.70
27	ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหาเพียงใด	3.68	.76	3.40	.88	1.61
28	ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและอภิปรายเพียงใด	3.21	.75	3.00	.72	1.32
29	ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้ทำตามขั้นตอนการสาธิตเพียงใด	3.72	.85	3.85	.73	-.75
30	ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้รู้จักการทำงานร่วมกันเพียงใด	3.92	.77	3.88	.75	.21
31	ท่านสามารถสอนให้นักเรียนรู้จักนำความรู้ไปใช้ให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นเพียงใด	3.62	.69	3.62	.91	-.01

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัดจำแนกตามขนาดโรงเรียน				t
		ขนาดใหญ่ N = 51		ขนาดกลาง N = 35		
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
32	ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้ประสบการณ์จากแหล่งวิทยาการภายนอกห้องเรียนเพียงใด	3.41	.82	3.40	.97	.06
33	ท่านจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการเพียงใด	3.43	.70	3.48	.78	-.34
34	ท่านจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความถนัดและความสามารถของนักเรียนแต่ละบุคคลเพียงใด	3.45	.90	3.45	.81	-.03
35	ท่านจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีอิสระในการสร้างสรรค์เพียงใด	3.88	.76	3.97	.92	-.49
36	ท่านจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพียงใด	3.88	.79	3.80	.90	.45
37	ท่านจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นเพียงใด	3.17	.74	3.40	.94	-1.23
38	ท่านนำวิทยาการในท้องถิ่นเข้ามาใช้ในห้องเรียนเพียงใด	2.86	.96	2.91	1.01	-.24

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัดจำแนกตามขนาดโรงเรียน				t
		ขนาดใหญ่ N = 51		ขนาดกลาง N = 35		
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
39	ท่านนำนักเรียนออกไปใช้วิทยาการในห้องดินเพียงใด	2.58	.98	2.62	1.00	-.19
	รวม	3.47	.47	3.42	.61	.51
<u>ด้านสื่อการสอนและห้องปฏิบัติการ</u>						
40	สื่อการสอนที่ท่านใช้มีปริมาณเพียงใด	3.13	.96	3.25	.88	-.59
41	สื่อการสอนอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้งานเพียงใด	3.33	.88	3.37	.87	-.20
42	ท่านมีความรู้ในการผลิตสื่อการสอนเพียงใด	3.50	.96	3.45	.74	.27
43	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการจัดเก็บรักษาสื่อการสอนเพียงใด	3.43	.96	3.40	.84	.16
44	ท่านผลิตสื่อการสอนโดยวิธีวัสดุในห้องดินเพียงใด	3.13	.96	3.14	.87	-.03
45	ท่านใช้สื่อการสอนได้อย่างสอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมเพียงใด	3.54	.90	3.42	.88	.61

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัดงานตามขนาดโรงเรียน				t
		ขนาดใหญ่ N = 51		ขนาดกลาง	N = 35	
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
46	ท่านใช้สื่อการสอนได้อย่างเหมาะสมกับ วุฒิภาวะของนักเรียนเพียงใด	3.41	.72	3.54	.91	-.74
47	ท่านใช้สื่อการสอนเพื่อสร้างความสนใจ นักเรียนให้เกิดความคิดและเห็นความ สัมพันธ์ของสิ่งที่เรียนเพียงใด	3.45	.80	3.51	.78	-.36
48	ท่านใช้สื่อการสอนเป็นเครื่องสื่อความ หมายระหว่างครูกับนักเรียนเพียงใด	3.35	.84	3.51	.74	-.91
49	ท่านเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมใน การเตรียมและใช้สื่อการสอนเพียงใด สื่อการสอนต่อไปนี้ ท่านได้ใช้ในการสอน เพียงใด	3.31	.92	3.51	.95	-.98
50	กระดานดำ	3.37	1.16	3.14	1.00	.95
51	รูปภาพ	3.86	1.05	3.85	.87	.03
52	แผนภูมิ	2.96	.95	2.85	.91	.50
53	ของจำลอง	3.50	1.02	3.57	.94	-.28
54	ของจริง	3.80	1.14	3.37	1.11	.13
	เครื่องฉายต่อไปนี้ ท่านได้ใช้ในการสอน เพียงใด					

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัดจำแนกตามขนาดโรงเรียน				t
		ขนาดใหญ่ N = 51		ขนาดกลาง N = 35		
		X	S.D.	X	S.D.	
55	เครื่องฉายสไลด์ (Slide Projector)	2.19	1.24	2.57	1.22	-1.38
56	เครื่องฉายโอเวอร์เฮด (Overhead Projector)	2.09	1.15	2.37	1.19	-1.07
57	เครื่องวีดิทัศน์ (Video Tape)	2.47	1.34	2.37	1.21	.35
58	ห้องปฏิบัติการศิลปะมีความพอเพียงเพียงใด	2.39	1.34	2.94	1.37	-1.88
59	ห้องปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมภาคทฤษฎีเพียงใด	2.98	1.22	3.44	1.03	-1.88
60	ห้องปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมภาคปฏิบัติเพียงใด	3.21	1.36	3.57	1.22	-1.24
61	ห้องปฏิบัติการมีวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกเพียงใด	2.72	1.09	2.77	1.23	-.18
	รวม	3.14	.60	3.24	.66	-.72

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัดจำแนกตามขนาดโรงเรียน				t
		ขนาดใหญ่ N = 51		ขนาดกลาง N = 35		
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
	<u>ด้านการวัดผลและประเมินผล</u>					
62	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับระเบียบการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เพียงใด	3.54	.80	3.42	.94	.63
63	ท่านทดสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียนก่อนทำการสอนเพียงใด	3.31	.83	3.14	.73	.98
64	ท่านสร้างเครื่องมือในการวัดผลได้สอดคล้องกับจุดประสงค์เพียงใด	3.27	.91	3.31	.71	-.21
65	ท่านทำการวัดผลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพียงใด	3.64	.77	3.51	.74	.80
66	ท่านประเมินผลโดยคำนึงถึงพัฒนาการของนักเรียนเพียงใด	3.60	.75	3.54	.74	.40
67	ท่านประเมินผลงานของนักเรียนโดยคำนึงถึงประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับจากการปฏิบัติเพียงใด	3.66	.79	3.74	.65	-.47
68	ท่านใช้ผลงานของนักเรียนในการประเมินผลเพียงใด	4.05	.81	3.82	.74	1.34

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	สภาพการจัดงานตามขนาดโรงเรียน				t
		ขนาดใหญ่ N = 51		ขนาดกลาง N = 35		
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
69	ท่านใช้ความรู้สึทางศิลปะของท่านเป็นเกณฑ์ในการประเมินผลงานของนักเรียนเพียงใด	3.41	.94	3.48	1.01	-.35
70	ท่านทาบ้นึกถึงการวัดผลและประเมินผลเพียงใด	3.66	.65	3.37	.84	1.83
71	ท่านชี้แจงผลของการวัดผลและประเมินผลเพื่อให้นักเรียนได้ทราบถึงข้อดีข้อเสีย เพียงใด	3.86	.53	3.68	.75	1.20*
72	ท่านได้ประเมินผลการสอนของตัวผู้สอนเองเพียงใด	3.60	.89	3.37	.73	1.29
	รวม	3.60	.54	3.49	.55	.93
	รวมทุกด้าน	3.29	.40	3.30	.54	-.12

$$*t_{.05(84)} = 1.98$$

จากตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ครูศิลปศึกษาที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีสภาพการจัดการเรียนการสอน รวมทุกด้านโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 7 ในด้านหลักสูตร ด้านการสอน ด้านสื่อการสอนและห้องปฏิบัติการด้านการวัดผลและประเมินผล
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูที่มีวุฒิปริญญาศิลปศึกษา กับครูที่ไม่มีวุฒิปริญญาศิลปศึกษา
3. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่กับครูศิลปศึกษาที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นครูศิลปศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 7 จำนวน 108 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง 86 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของครูศิลปศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา

ลักษณะแบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นแบบให้เลือกตอบ แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ มีทั้งหมด 72 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านการสอน ด้านสื่อการสอนและห้องปฏิบัติงาน ด้านการวัดผลและประเมินผล ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น 0.93

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าร้อยละ
2. ค่าเฉลี่ย
3. ค่าความแปรปรวน
4. ค่าที (t-test)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลได้ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของครูศิลปศึกษา

สถานภาพของครูศิลปศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นครูที่ไม่มีวุฒิต่างศิลปศึกษา มากกว่าครูที่มีวุฒิต่างศิลปศึกษา คือ เป็นครูที่ไม่มีวุฒิต่างศิลปศึกษา ร้อยละ 58.14 และเป็นครูที่มีวุฒิต่างศิลปศึกษา ร้อยละ 41.86 ครูศิลปศึกษาที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่มากกว่าครูศิลปศึกษาที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง คือ เป็นครูที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ร้อยละ 59.31 และเป็นครูที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง ร้อยละ 40.69

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา

สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา เมื่อพิจารณาโดยรวมมีสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านการสอน ด้านสื่อการสอนและห้องปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการวัดผลและประเมินผลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

ด้านหลักสูตร มีสภาพการจัดการเรียนการสอนที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาศิลปะ ความรู้ความสามารถในการสอนรายวิชาการเขียนภาพ ส่วนสภาพการจัดการเรียนการสอนที่อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ความรู้ความสามารถในการสอนรายวิชาเครื่องจักทอข้อมสี่ เครื่องจักสาน เครื่องรัก เครื่องเปลือกหอย นอกจากนี้ทุกข้อ มีสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการสอน มีสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอน การสอนให้นักเรียนรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา การสอนให้นักเรียนได้ทำตามขั้นตอนการสาธิต การสอนให้นักเรียนได้รู้จักการทำงานร่วมกัน การสอนให้นักเรียนได้รู้จักการนำความรู้ไปใช้ให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ทุกข้อมีสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านสื่อการสอนและห้องปฏิบัติการ มีสภาพการจัดการเรียนการสอนที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การใช้สื่อการสอนประเภทของจำลอง การใช้สื่อการสอนประเภทของจริง ส่วนสภาพการจัดการเรียนการสอนที่อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ การใช้สื่อการสอนประเภทเครื่องฉายสไลด์ การใช้สื่อการสอนประเภทเครื่องฉายโอเวอร์เฮด นอกจากนี้ทุกข้อมีสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง การสอนอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับระเบียบการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) การวัดผลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง การประเมินผลโดยคำนึงถึงพัฒนาการของนักเรียน การประเมินผลของนักเรียนโดยคำนึงถึงประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับจากการปฏิบัติ การใช้ผลงาน

ของนักเรียนในการประเมินผล การทำบันทึกการวัดผลและประเมินผล การชี้แจงผลของการวัดผลและประเมินผลเพื่อให้นักเรียนได้ทราบถึงข้อดีและข้อเสีย การประเมินผลการสอนของตัวครูผู้สอน นอกจากนี้ทุกข้อมีสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา โดยจำแนกตามวุฒิ และขนาดโรงเรียน

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาที่มีวุฒิต่างศิลปศึกษากับครูที่ไม่มีวุฒิต่างศิลปศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่กับครูที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในด้านหลักสูตร

อภิปรายผล

จากการศึกษาในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 7 ได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายทุกประการ ผลที่ได้มีดังต่อไปนี้

1. สถานภาพของครูศิลปศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 7 เป็นครูที่ไม่มีวุฒิต่างด้านศิลปศึกษามากกว่าครูที่มีวุฒิต่างด้านศิลปศึกษา คือ เป็นครูที่ไม่มีวุฒิต่างด้านศิลปศึกษา ร้อยละ 58.14 และเป็นครูที่มีวุฒิต่างศิลปศึกษา ร้อยละ 41.86 ครูศิลปศึกษาทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่มากกว่าครูศิลปศึกษาที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง คือ เป็นครูศิลปศึกษาที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ร้อยละ 59.31 และเป็นครูศิลปศึกษาที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง ร้อยละ 40.69

2. สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ครูศิลปศึกษามีสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพการจัดการเรียนการสอนในช่วงแรกของการใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุงใหม่ ที่มีหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และกระบวนการเรียนการสอนที่ต่างไปจากหลักสูตรเดิม ครูศิลปศึกษาจึงอยู่ในช่วงศึกษาทดลอง กระบวนการเรียนการสอน และยังมีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่น้อยมาก ทำให้สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาจึงยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเทศ สุขสฤติย์ (2535 : 111) ที่พบว่า ครูศิลปศึกษาไม่มั่นใจการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา ในลักษณะบูรณาการตามหลักสูตรฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ.2533 และจากงานวิจัยของสมจิตร เทพนมิตรกุล (2537 : 109) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมอิสระตามหลักสูตรฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ.2533 ตามทัศนะของครูที่ปรึกษากิจกรรม มีสภาพและปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับการวัดผลและประเมินผล จากผลการวิจัยพบว่า ครูศิลปศึกษามีสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิชาศิลปศึกษามีลักษณะธรรมชาติของวิชาที่มีองค์ความรู้ในเชิงคุณภาพ (Qualitative Knowledge) การวัดผลและประเมินผล จึงมีลักษณะยืดหยุ่นไม่มีวิธีการแน่นอนตายตัว ต้องใช้หลายวิธีประกอบกัน จากการใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลหลายวิธีอยู่เสมอ จึงทำให้ครูศิลปศึกษาเกิดความรู้ความชำนาญ สภาพการจัดการเรียนการสอนในด้านการวัดผลและประเมินผลจึงดีตามไปด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประเทศ สุขสฤติย์ (2535 : 112) ที่พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาศิลปศึกษา เห็นด้วยมากและเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการวัดผลและประเมินผลตามแนวของหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533

สำหรับการพิจารณาเป็นรายข้อ สภาพการจัดการเรียนการสอนในด้านหลักสูตร พบว่าอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เรื่องความรู้ความเข้าใจในจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาศิลปะ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในการจัดการเรียนการสอน สิ่งสำคัญอย่างยิ่งคือ ครูผู้สอนจะต้องศึกษาถึงจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรให้เข้าใจว่ามีความมุ่งหวังใด นอกจากนี้เอกสารประกอบการใช้หลักสูตรจะมีการระบุถึงจุดประสงค์และคำอธิบายรายละเอียดต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน

ทำให้มีความสะดวกที่จะศึกษาทำความเข้าใจ ซึ่งส่งผลทำให้ครูศิลปศึกษามีความรู้ความเข้าใจ
 ดีในจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาศิลปะ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประเทศ สุขสถิตย์
 (2535 : 75) ที่พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาศิลปศึกษามีความคิดเห็นต่อจุดประสงค์ของหลักสูตร
 วิชาศิลปศึกษาอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้จากการพิจารณาเป็นรายข้อยังพบอีกว่า ความรู้ความ
 สามารถในการสอนรายวิชาการเขียนภาพของครูศิลปศึกษาอยู่ในระดับมากอีกด้วย ทั้งนี้อาจ
 เป็นเพราะครูผู้สอนได้รับการศึกษาและมีประสบการณ์ทางด้านการเขียนภาพมาเป็นอย่างดี
 เพราะวิชาการเขียนภาพจะถูกจัดให้เป็นวิชาบังคับพื้นฐานที่ต้องเรียนในทุกวิชาเอกที่เรียน
 เกี่ยวกับทางด้านศิลปะ ดังนั้นจากความรู้และประสบการณ์ที่ได้สั่งสมมา จึงทำให้ครูมีความรู้
 ความสามารถที่จะจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเขียนภาพได้ตามไปด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้อง
 กับผลการวิจัยของ สนั่น หลอดแก้วทองแดง (2533 : 81) ที่พบว่า ความต้องการในการ
 รับการนิเทศของครูศิลปศึกษาอยู่ในระดับน้อยในเรื่องการวาดเขียน สำหรับสภาพการจัดการ
 เรียนการสอนในด้านหลักสูตร เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ เรื่องความรู้
 ความสามารถในการสอนรายวิชาเครื่องถักทอ เครื่องจักสาน เครื่องรัก และเครื่องเบือก
 หอย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรายวิชาดังกล่าวจัดเป็นศิลปะประเภทหัตถกรรมที่จำเป็นต้องอาศัย
 ทักษะความชำนาญเฉพาะด้าน ครูศิลปศึกษาไม่ได้ศึกษาและฝึกหัดเรื่องเหล่านี้มาโดยตรง จึง
 ไม่มีความถนัดที่จะสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญยัง หมดดี (2532 : 48) ที่พบว่า
 ครูศิลปศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการสานถักทอด้วยวัสดุจากพวกเส้นให้เกิดเป็นลวดลายต่าง ๆ
 อยู่ในระดับน้อยเช่นกัน

สภาพการจัดการเรียนการสอนในด้านการสอน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า
 อยู่ในระดับมากในเรื่องการสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ
 วิชาศิลปศึกษามีลักษณะธรรมชาติของวิชาที่จะสร้างเสริมให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการเรียน
 การสอนได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ วิชาศิลปศึกษามีลักษณะของวิชาที่มีได้มุ่งเน้นความรู้ในเชิง
 เนื้อหาวิชา แต่เน้นไปในทางการแสดงออก การคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ก่อให้เกิดความ
 มีอิสระไม่เคร่งเครียด ในลักษณะเช่นนี้ครูจึงสามารถสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนการ
 สอนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิระศักดิ์ เทพไตรรัตน์ (2534 : 70)

ที่พบว่า ครูศิลปศึกษาสามารถสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนได้ในระดับมาก นอกจากนี้ ยังมีสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากในเรื่อง การสอนให้นักเรียนรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา การสอนให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามขั้นตอนการสาธิต การสอนให้นักเรียนได้รู้จักการทำงานร่วมกัน การสอนให้นักเรียนได้รู้จักนำความรู้ไปใช้ให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น และการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจากผลการวิจัย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะวิชาศิลปศึกษามีลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ได้ดี เพราะการจัดการเรียนการสอนในวิชาศิลปศึกษา มักประกอบด้วยกิจกรรมงานเชิงสร้างสรรค์ ที่ต้องใช้การแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน นักเรียนจะต้องใช้ความคิดในการวางแผนแล้วลงมือปฏิบัติ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการสร้างสรรค์งานศิลปะอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษายังสามารถนำวิธีการสอนแบบสาธิตมาใช้ได้อย่างดียิ่ง เพราะวิชาศิลปศึกษามักต้องมีการปฏิบัติที่ต้องอาศัยทักษะการปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่ถูกต้อง ซึ่งในเรื่องนี้ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่จะผ่านการฝึกฝนปฏิบัติมาแล้ว จึงส่งผลทำให้การจัดการเรียนการสอนโดยวิธีการสาธิตของครูศิลปศึกษาสามารถจัดได้ดีตามไปด้วยเช่นกัน นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาจะเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนในลักษณะที่นักเรียนได้ทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะในการปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปะ มักจะต้องอาศัยความร่วมมือในการประกอบกิจกรรมอยู่เสมอ และจากความรู้ความสามารถที่นักเรียนได้รับจากการเรียนวิชาศิลปศึกษายังสามารถนำไปใช้ให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ หรือนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตามปกติในการเรียนวิชาต่าง ๆ หรือในชีวิตประจำวันก็ตาม มักมีความสัมพันธ์กับวิชาศิลปะโดยอาศัยความรู้ความสามารถทางศิลปะเข้าไปประกอบเข้าอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นทักษะทางศิลปะ ความคิดจินตนาการ การเลือกสรรสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่จะให้มีความสัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน จึงสามารถทำได้มากตามไปด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิบูล จันทรแถม (2531 : 89) ที่พบว่า ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบสาธิตและวิธีการปฏิบัติ และจากผลการวิจัยของ ประเทศ สุขสถิตย์ (2534 : 84) ที่พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาศิลปศึกษา มีความคิดเห็นด้วยอย่างยิ่งในแผนการสอนที่มี

กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้กระทำสำเร็จด้วยตนเอง และเป็นแผนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ

สภาพการจัดการเรียนการสอนในด้านสื่อการสอนและห้องปฏิบัติการ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากในเรื่อง การใช้สื่อการสอนประเภทของจริงและของจำลอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในรายวิชาศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จะเป็นศิลปะประเภททัศนศิลป์ที่อาศัยการรับรู้ สัมผัสด้วยการมองเห็นสำคัญ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องอาศัยสื่อการสอนที่จะส่งเสริมให้เกิดการรับรู้ด้วยการมองเห็นเพื่อกระตุ้นการรับรู้ทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบ รวมไปถึงก่อให้เกิดความคิดจินตนาการ เพื่อที่จะได้แสดงออกมาเป็นผลงาน สื่อเหล่านี้ที่สำคัญได้แก่ คน หุ่นของจริง หุ่นปูนปลาสเตอร์ ทิวทัศน์ต่าง ๆ ซึ่งสื่อเหล่านี้จัดเป็นสื่อประเภทของจริงและของจำลองเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงเป็นผลทำให้ในการจัดการเรียนการสอน ครูจึงใช้สื่อการสอนประเภทดังกล่าวอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิบูล จันทรแย้ม (2531 : 91) ที่พบว่า สื่อการสอนที่ครูศิลปศึกษาใช้มากที่สุด คือ ของจริงและของจำลอง ตามลำดับ นอกจากนี้ผลการพิจารณาเป็นรายข้อ ยังพบอีกว่า ครูศิลปศึกษาใช้สื่อประเภทเครื่องฉายโอเวอร์เฮด (Overhead) และเครื่องวีดิทัศน์ (Video Tape) อยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูศิลปศึกษาขาดความสะดวกที่จะใช้สื่อประเภทนี้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญมี พันธุ์ไทย (2521 : 48) ที่พบว่า ครูมัธยมศึกษาขาดการแนะนำการใช้สื่อเพื่อประกอบการสอน ครูรหัสตศึกษากับครูผู้สอนขาดการประสานงานกัน

สภาพการจัดการเรียนการสอนในด้านการวัดผลและประเมินผล เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากได้แก่ เรื่องความรู้เกี่ยวกับระเบียบการวัดผลและประเมินผล การเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการจัดการเรียนการสอนสิ่งที่สำคัญยิ่งคือ ครูผู้สอนจะต้องศึกษาเกี่ยวกับระเบียบและวิธีการวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตรให้เกิดความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี ประกอบกับเอกสารที่สำคัญคือ คู่มือการวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายได้มีคำอธิบายอย่างละเอียดชัดเจนในเรื่องของระเบียบ วิธีการ การวัดผลและประเมินผล อีกทั้งมีตัวอย่างเอกสารที่จะต้องใช้ในการ

วัดผลและประเมินผล ครูจึงมีความสะดวกที่จะศึกษาทำความเข้าใจ ซึ่งเป็นผลทำให้สภาพ การวัดผลและประเมินผลในเรื่องนี้ดีตามไปด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประเทศ สุขสถิตย์ (2535 : 112) ที่พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาศิลปศึกษา มีความเห็นด้วย อย่างยิ่งกับการวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตร ฉบับปรับปรุงใหม่ 2533 นอกจากนี้จาก การพิจารณาเป็นรายข้อยังพบว่าในเรื่องการวัดผลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง การประเมิน ผลโดยคำนึงถึงพัฒนาการของนักเรียน การประเมินผลงานของนักเรียนโดยคำนึงถึงประสบ การณ์ที่นักเรียนได้รับการปฏิบัติ การใช้ผลงานของนักเรียนในการประเมินผล การชี้แจง ให้ทราบถึงข้อดีและข้อเสีย การประเมินผลการสอนของตัวผู้สอน มีสภาพการจัดการเรียนอยู่ ในระดับมาก ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะการวัดผลและประเมินผลในวิชาศิลปศึกษามีลักษณะ เฉพาะ ตามธรรมชาติของวิชา คือ การวัดผลและประเมินผลจะให้ความสำคัญต่อพัฒนาการแห่ง ประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะได้รับจากการสร้างสรรค์งานศิลปะ การวัดผลและประเมินผลจึงต้อง คอยหมั่นสังเกตอย่างสม่ำเสมอทั้งจากผลงานของนักเรียนและจากตัวนักเรียน โดยคำนึงถึง พัฒนาการและประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับ เพื่อที่จะได้ชี้แจงให้ทราบถึงข้อดีและข้อเสีย แล้ว ได้นำไปปรับปรุงแก้ไข ในขณะที่เดียวกันครูผู้สอนก็จะได้ทราบว่าการจัดการเรียนการสอนควร จะเพิ่มเติมส่วนใดและควรจะปรับปรุงอย่างไรต่อไป จากลักษณะการวัดผลและประเมินผลใน วิชาศิลปศึกษาดังกล่าว จึงส่งผลทำให้สภาพการวัดผลและประเมินผลในเรื่องข้างต้นอยู่ใน ระดับมากตามไปด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประเทศ สุขสถิตย์ (2535 : 91) ที่พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาศิลปศึกษามีความเห็นด้วยอย่างยิ่งกับแนวการวัดผลและประเมิน ผลที่เน้นด้านจิตพิสัยมากกว่าด้านอื่น ๆ นอกจากนี้ทุกข้อมีสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ใน ระดับปานกลาง

3. เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา

3.1 สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาที่มีวุฒิต่างกัน

จากผลการวิจัยพบว่า ครูศิลปศึกษาที่มีวุฒิปริญญาตรีและที่ไม่มีวุฒิปริญญาตรี มีสภาพการ จัดการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จากผลการวิจัยทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูศิลปศึกษาทั้งที่มีวุฒิและไม่มีวุฒิต่างศิลปศึกษาอยู่ในสภาพของช่วงการจัดการเรียนการสอนตาม

หลักสูตรเหมือนกัน ครูศิลปศึกษาทั้งที่มีวุฒิและไม่มีวุฒิทางศิลปศึกษาต่างก็อยู่ในภาวะที่ต้องศึกษาทดลองนำกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรนั้นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา ครูจึงยังไม่มีควมมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนจึงอยู่ในลักษณะลองผิดลองถูก คล้ายคลึงกัน จากสภาพดังกล่าวทำให้การจัดการเรียนของครูศิลปศึกษาทั้งที่มีวุฒิและไม่มีวุฒิทางศิลปศึกษา มีสภาพไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเทศ สุขสถิตย์ (2535 : 108) ที่พบว่า ครูศิลปศึกษาที่มีวุฒิต่างกัน มีความคิดเห็นต่อหลักสูตรศิลปศึกษาในด้านการจัดการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน และจากงานวิจัยของ สวง เหมเกตุ (2529 : 132) ที่พบว่า ครูที่มีวุฒิต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหารายวิชา ด้านวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน

3.2 สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน

จากผลการวิจัยพบว่า ครูศิลปศึกษาที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีสภาพการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อแยกเปรียบเทียบทีละด้าน พบว่า มีทั้งแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ในด้านการสอน ด้านสื่อการสอนและห้องปฏิบัติงาน ด้านการวัดผลและประเมินผล มีสภาพการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จากผลการวิจัยทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพความพร้อมของโรงเรียนทั้งสองขนาดมีความใกล้เคียงกัน โรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดกลาง มักตั้งอยู่ในเขตชุมชนและเป็นโรงเรียนที่เปิดทำการเรียนการสอนมานาน จึงมีความพร้อมทั้งในด้านบุคลากร ด้านการบริหาร ด้านงบประมาณ อีกทั้งมีอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ใกล้เคียงกัน จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนมีสภาพไม่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิบูล จันทรแย้ม (2531 : 85) ที่พบว่า ครูศิลปศึกษาที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน และจากงานวิจัยของ สรัญญา มณีศิริ (2534 : 76) ที่พบว่า ครูศิลปศึกษาที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการใช้หลักสูตร ในด้านการบริหาร ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

สำหรับในด้านหลักสูตร พบว่า ครูศิลปศึกษาที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีสภาพการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากผลการวิจัยทั้งนี้อาจเป็นเพราะได้รับการนิเทศเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาศิลปศึกษามักรับปรับปรุงใหม่ต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเทศ สุขสถิตย์ (2535 : 139) ที่พบว่า โรงเรียนได้รับเลือกให้เป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ในเขตการศึกษา 7 เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ 3 โรง และเป็นโรงเรียนขนาดกลาง 6 โรง และจากงานวิจัยของ สรัญญา มณิศิริ (2534 : 76) ที่พบว่า ครูศิลปศึกษาที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการใช้หลักสูตรในด้านการนิเทศต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการสนับสนุนให้ครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้เพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องความรู้และทักษะเกี่ยวกับรายวิชา เครื่องดักทอและข้อมสี่ เครื่องจักสาน เครื่องเปสือกหอย
2. ควรมีการนิเทศ การจัดการเรียนการสอนในด้านหลักสูตรแก่โรงเรียนขนาดกลางเพิ่มขึ้น เพื่อให้สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีสภาพทัดเทียมกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษา สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษาอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลกับการวิจัยครั้งนี้
2. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองและนักเรียนเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา

3. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของนักวิชาการศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา
4. ควรมีการศึกษารูปแบบในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในรายวิชาศิลปะ กับชีวิต ตามหลักสูตรฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2533
5. ในระยะ 4-5 ปีข้างหน้า ควรมีการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอีกครั้งหนึ่ง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- โรกวิท ประวาลพุกษ์. เอกสารแนะนำหลักสูตร (ฉบับปรับปรุง 2533). กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ, 2533.
- กนกรัตน์ ชาญกว้าง. ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 9. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524. อัดสำเนา.
- กิตติ แสงเทียนฉาย. การศึกษาความท้อถอยและสาเหตุในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 7. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2531. อัดสำเนา.
- ชาญกิจ ขอบท่ากิจ. การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นและปัญหาของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522. อัดสำเนา.
- ชาญรงค์ แสงสว่าง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ภักดี มีแมนวิทย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานศึกษานิเทศเขตการศึกษา 7 จังหวัดพิษณุโลก เมื่อ 17 ตุลาคม 2535.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคนอื่น ๆ. "ศูนย์การเรียนรู้แนวทางใหม่สำหรับการปฏิรูประบบห้องเรียน," เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- ชลอ พงษ์สามารถ. ศิลปะสำหรับครูมัธยม. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2524.
- เดชา นุชดอนไฟ. "ครูศิลปะร่วมสมัย," โลกศิลปะ. กรุงเทพฯ : 41 - 43 ; มกราคม - เมษายน 2529.

- ชนพรรณ บุญรัตกลิน. "การจัดห้องเรียนศิลปะ," ครูศิลป์. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์
การพิมพ์, 2530.
- นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร. ศิลปะศึกษากับครูประถม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
ตีรณสาร, 2525.
- บุญเชิด ภิญโญนนท์พงษ์. การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา : ทฤษฎีและการ
ประยุกต์. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521.
- บุญมี พันธุ์ไทย. การใช้อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521. อัดสำเนา.
- ประดิษฐ์ จันทรแสนตอ. สภาพและปัญหาการเรียนการสอนวิชาการทำงานและอาชีพในระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8.
ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2521.
อัดสำเนา.
- ประเทศ สุขสถิตย์. ทักษะของหัวหน้าหมวดวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใน
โรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรต่อหลักสูตรศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533). ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.
- ประภัสสร นิยมธรรม. ศิลปะเด็กเชิงจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2522.
- ประสงค์ พวงดอกไม้. มาตรฐานวิชาศิลปะศึกษาและดนตรีระดับมัธยมศึกษา. หน่วย
ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, ม.ป.ป. อัดสำเนา.
- ไพโรจน์ รุจิระวิวัฒน์. การศึกษาความรู้และเจตคติต่อศิลปะศึกษาของครูศิลปศึกษาใน
โรงเรียนประถม จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. อัดสำเนา.
- บุทศศักดิ์ ชมแสน. หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
รอยเทียนสตรี, 2535.

- รจนา เกรียงไกร. ปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 7. ปริญญานิพนธ์
กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2530. อัดสำเนา.
- เลิศ อานันตะ. ศิลปะกับเด็ก. กรุงเทพฯ : กราฟิคอาร์ต, 2518.
- _____. ศิลปะในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : กราฟิคอาร์ต, 2523.
- วัชรินทร์ ฐิตอดิสัย. ทัศนคติต่อวิชาศิลปะศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นใน
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2530. อัดสำเนา.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. "ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของการสอนศิลปะในระดับมัธยมศึกษา,"
ศิลปะวัฒนธรรม. พิษณุโลก : ภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2528.
- _____. "ศิลปะเด็ก : ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ," สรุปการจัดชุมนุม
เชิงปฏิบัติการศิลปะเด็ก. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
แห่งชาติ, 2529.
- วิชาการ, กรม. กระทรวงศึกษาธิการ. สภาพการใช้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษา.
กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาหลักสูตร, ม.ป.ป.
- _____. ข้อมูลเกี่ยวกับใช้หลักสูตรศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช
2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524. กรุงเทพฯ :
ม.ป.ท., 2526. อัดสำเนา.
- _____. คู่มือการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง
2533). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2533.
- วินัย ใสมณี. "ศิลปศึกษา," สารานุกรมศึกษาศาสตร์. (2) : ตุลาคม - ธันวาคม
2528.
- วิบูล จันทรแถม. สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2531. อัดสำเนา.

วิรัตน์ พิชญ์ไพฑูรย์. "การวัดผลทางศิลปศึกษา," การสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย.

เล่ม 2. ศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2529.

วิรุณ ตั้งเจริญ. ศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิมวอลอาร์ต, 2526.

_____. รายงานการวิจัยเรื่องวิวัฒนาการศิลปศึกษาและสุนทรียภาพของเด็กไทยในปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.

_____. ทัศนศิลปศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ต้นอ้อ, 2532.

วัลลภ กันทรัพย์. ข้อคิดเบื้องต้นในการสอนและการสอบที่เน้นกระบวนการ. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ, 2534.

ศวง เหมเกตุ. ปัญหาและความคิดเห็นในการสอนกลุ่มประสบการณ์พิเศษของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2529. อัดสำเนา.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง 2533). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2533.

สามัญศึกษา, กรม. รายงานการติดตามผลการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาหลักสูตร, 2528. อัดสำเนา.

สังคม ทองมี. "การเรียนการสอนศิลปศึกษา," สรุปการอภิปรายเรื่อง บนเส้นทางการพัฒนาศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530. อัดสำเนา.

สงบ ลักษณะ. จากหลักสูตรสู่แผนการสอน. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ, 2534.

สงวน รอดบุญ. ศิลปะกับมนุษย์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสมัย, 2524.

สมจิตร เทพนิตรกุล. สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมอิสระตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดกิจกรรมและครูที่ปรึกษากิจกรรมอิสระในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิจิตร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. พิชญ์โลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2537. อัดสำเนา.

- สนั่น หลอดแก้วทองแดง. การศึกษาความต้องการในการนิเทศการสอนวิชาทัศนศิลป์ศึกษา
ของครูผู้สอนวิชาทัศนศิลป์ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 7.
ปริญญาณีพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2533. อัดสำเนา.
- สร้อยญา มณีศิริ. ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการใช้หลักสูตรศิลปศึกษา พุทธศักราช 2521
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนครปฐม. ปริญญาณีพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.
- สมาน บุญล้น. การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในเขตการศึกษา 1.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524. อัดสำเนา..
- สมนึก ประเสริฐปาริฉัตร. ความต้องการพัฒนาสมรรถภาพด้านการปฏิบัติการสอนของครู
มัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 7. ปริญญาณีพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2532. อัดสำเนา.
- สุมาลี จันทรชลอ. การติดตามผลการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการ
ประเมินผลการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. วิทยานิพนธ์
ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522. อัดสำเนา.
- สุรินทร์ คุ่มรอด. "ทัศนศิลป์ : ห้องศิลปะจำเป็นสำหรับเด็ก," สำนักการประถมศึกษา
กทม. 18 - 20 พฤศจิกายน 2524. อัดสำเนา.
- อารี สุทธิพันธุ์. ศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : สารศึกษาการพิมพ์, 2515.
- _____. "การวัดผลทัศนศิลป์ศึกษา," การวัดผลการศึกษา. พฤษภาคม - สิงหาคม
2522. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522.
- _____. ทัศนศิลป์กับความงาม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ต้นอ้อ, 2530.
- _____. 60 ปี อารี สุทธิพันธุ์. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, 2535.
- อานาจ เป็นสบาย. "ภาระที่มีเกียรติของครูผู้สอนศิลปะ," โดย วนิดา อินสอนลา.
ทัศนวิจารณ์ผลงานวิจารณ์ศิลปกรรมระหว่าง 2516 - 2526. กรุงเทพฯ :
หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, ม.ป.ป.

Best, John W. Research in Education. 3rd ed. New Jersey :
Prentice Hall, Inc., 1978.

Cronbach, Lee J. Essentials of Psychological Testing. 3rd ed.
New York : Harper and Row, 1970.

Ferguson, George A. Statistical Analysis in Psychology and
Education. 2nd. New York : McGraw-Hill Book Co., 1966.

Krejcie, Robert V. and Dryle W. Morgan. "Determining Sample Size
for Research Activities," Educational and Psychological
Meaurement. Autumn, 1970.

Likert, Rensis. The Human Organization : Its Management and Value.
New York : McGraw-Hill, 1967.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ในเขตการศึกษา 7

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของครูศิลปศึกษา

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา

ตอนที่ 1 สถานภาพของครูศิลปศึกษา

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อความ และทำเครื่องหมาย / ลงใน [] ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

1. วุฒิ (ชื่อเต็ม).....วิชาเอก.....
วิชาโท.....
2. โรงเรียนที่สอนจัดอยู่ในขนาดใด [] ขนาดใหญ่ มีนักเรียนทั้งสิ้น.....
[] ขนาดกลาง มีนักเรียนทั้งสิ้น.....

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา

คำชี้แจง ในการสอนท่านประสบเรื่องต่อไปนี้เพียงใด โปรดใส่เครื่องหมาย / ในช่องทางขวามือตามความคิดเห็นที่เป็นจริงของท่าน ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่

- 1 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อข้อความนั้นในระดับน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อข้อความนั้นในระดับน้อย
- 3 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อข้อความนั้นในระดับปานกลาง
- 4 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อข้อความนั้นในระดับมาก
- 5 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อข้อความนั้นในระดับมากที่สุด

ตัวอย่าง

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
(0) ท่านมีความเข้าใจในการใช้แผนการสอนเพียงใด.....		/			

คำอธิบาย จากตัวอย่าง แสดงว่า ท่านมีความคิดเห็นว่า ท่านมีความเข้าใจในการใช้แผน
การสอนในระดับน้อย

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
ด้านหลักสูตร					
1. ท่านมีความเข้าใจจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาศิลปะเพียงใด.....					
2. การนำจุดประสงค์ไปใช้ในการเรียนการสอนได้สำเร็จเพียงใด.....					
3. จุดประสงค์วิชาศิลปะมีความเหมาะสมและชัดเจนเพียงใด.....					
4. เวลาเรียน 1 รายวิชา กำหนดให้ 2 คาบต่อสัปดาห์เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนเพียงใด.....					
5. ท่านมั่นใจในความรู้ความสามารถของท่านในการสอนในรายวิชาต่อไปนี้เพียงใด					
ศิลปะนิยม.....					
การออกแบบ.....					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
การเขียนภาพ.....					
การพิมพ์ภาพ.....					
การปั้นและหล่อ.....					
การแกะสลัก.....					
ศิลปะพื้นบ้าน.....					
ศิลปะประดิษฐ์.....					
ศิลปะการตกแต่ง.....					
ศิลปะการแต่งกาย.....					
เครื่องโลหะรูปพรรณ.....					
เครื่องจักทอและย้อมสี.....					
เครื่องจักสาน.....					
เครื่องรัก.....					
เครื่องหนัง.....					
เครื่องเปลือกหอย.....					
6. เนื้อหากลุ่มวิชาศิลปะมีความเหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียน การสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพียงใด.....					
7. เนื้อหาวิชามีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนในสภาพ ท้องถิ่นเพียงใด.....					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
<u>ด้านการเรียนการสอน</u>					
1. ท่านใช้วิธีการนำเข้าสู่บทเรียนเพียงใด.....					
2. ท่านสามารถสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอนเพียงใด.....					
3. ท่านนำวิธีการทางจิตวิทยามาใช้ในการสอนเพียงใด.....					
4. ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้ความรู้จากการบรรยายเพียงใด.....					
5. ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหาเพียงใด.....					
6. ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและอภิปราย เพียงใด.....					
7. ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้ทำตามขั้นตอนการสาธิตเพียงใด.....					
8. ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้รู้จักการทำงานร่วมกันเพียงใด.....					
9. ท่านสามารถสอนให้นักเรียนรู้จักนำความรู้ไปใช้ให้สัมพันธ์กับวิชา อื่นเพียงใด.....					
10. ท่านสามารถสอนให้นักเรียนได้ประสบการณ์จากแหล่งวิทยาการ ภายนอกห้องเรียนเพียงใด.....					
11. ท่านจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการ เพียงใด.....					
12. ท่านจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความถนัดและความสามารถของ นักเรียนแต่ละบุคคลเพียงใด.....					
13. ท่านจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีอิสระในการสร้างสรรค์ เพียงใด.....					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
14. ท่านจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพียงใด.....					
15. ท่านจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นเพียงใด.....					
16. ท่านนำวิทยากรในท้องถิ่นเข้ามาใช้ในห้องเรียนเพียงใด.....					
17. ท่านนำนักเรียนออกไปใช้วิทยากรในท้องถิ่นเพียงใด.....					
ด้านสื่อการสอนและห้องปฏิบัติงาน					
1. สื่อการสอนที่ท่านใช้มีปริมาณเพียงใด.....					
2. สื่อการสอนอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้งานเพียงใด.....					
3. ท่านมีความรู้ในการผลิตสื่อการสอนเพียงใด.....					
4. ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการจัดเก็บรักษาสื่อการสอนเพียงใด.....					
5. ท่านผลิตสื่อการสอนรายชั่วโมงต่อนักเรียนเพียงใด.....					
6. ท่านใช้สื่อการสอนได้อย่างสอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมเพียงใด.....					
7. ท่านใช้สื่อการสอนได้อย่างเหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักเรียนเพียงใด.....					
8. ท่านใช้สื่อการสอนเพื่อสร้างความสนใจนักเรียนให้เกิดความคิดและเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียนเพียงใด.....					
9. ท่านใช้สื่อการสอนเป็นเครื่องสื่อความหมายระหว่างครูกับนักเรียนเพียงใด.....					
10. ท่านเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเตรียมและใช้สื่อการสอนเพียงใด.....					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
11. สื่อการสอนต่อไปนี้ ท่านได้ใช้ในการสอนเพียงใด กระดานดำ..... รูปภาพ..... แผนภูมิ..... ของจำลอง..... ของจริง.....					
12. เครื่องฉายต่อไปนี้ ท่านได้ใช้ในการสอนเพียงใด เครื่องฉายสไลด์ (SLIDE PROJECTOR)..... เครื่องฉายโอเวอร์เฮด (OVERHEAD PROJECTOR)..... เครื่องวีดิทัศน์ (VIDEO TAPE).....					
13. ห้องปฏิบัติการศิลปะมีความพอเพียงเพียงใด.....					
14. ห้องปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมภาคทฤษฎีเพียงใด.....					
15. ห้องปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมภาคปฏิบัติเพียงใด.....					
16. ห้องปฏิบัติการมีวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกเพียงใด..... <u>ด้านการวัดผลและการประเมินผล</u> 1. ท่านมีความรู้เกี่ยวกับระเบียบการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร มัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับปรับปรุง 2533) เพียงใด..... 2. ท่านทดสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียนก่อนทำการสอนเพียงใด..... 3. ท่านสร้างเครื่องมือในการวัดผลได้สอดคล้องกับจุดประสงค์เพียงใด..... 4. ท่านทำการวัดผลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพียงใด.....					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
5. ท่านประเมินผลโดยคำนึงถึงพัฒนาการของนักเรียนเพียงใด.....					
6. ท่านประเมินผลงานของนักเรียนโดยคำนึงถึงประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับจากการปฏิบัติเพียงใด.....					
7. ท่านใช้ผลงานของนักเรียนในการประเมินผลเพียงใด.....					
8. ท่านใช้ความรู้สึกทางศิลปะของท่านเป็นเกณฑ์ในการประเมินผลงานของนักเรียนเพียงใด.....					
9. ท่านทบทวนห้กการวัดผลและประเมินผลเพียงใด.....					
10. ท่านชี้แจงผลของการวัดผลและประเมินผลเพื่อให้นักเรียนได้ทราบถึงข้อดี ข้อเสีย เพียงใด.....					
11. ท่านได้ประเมินผลการสอนของตัวเองสอนเองเพียงใด.....					

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นายภักดี ชื่อสกุล มีแมนวิทย์

เกิดวันที่ 6 เดือน พฤศจิกายน พุทธศักราช 2503

สถานที่เกิด บ้านเลขที่ 80 ถนนศรีมาลา

อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน อาจารย์โรงเรียนสามงามชนูปถัมภ์

อำเภอสามงาม จังหวัดพิจิตร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2521 มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนราษฎร์บำรุง จังหวัดพิจิตร

พ.ศ.2525 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาศิลปกรรม

วิทยาลัยอาชีวศึกษาลพบุรี จังหวัดลพบุรี

พ.ศ.2527 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาออกแบบ

วิทยาเขตเทคนิคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ.2532 การศึกษามหาบัณฑิต เอกเทคโนโลยีทางการศึกษา

มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

พ.ศ.2537 การศึกษามหาบัณฑิต เอกศิลปศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร